

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen

Årsberättelse 2021

Innehåll

3

Presidentens överblick

7

Högsta förvaltningsdomstolens strategi

11

Värdena som styr högsta förvaltningsdomstolens verksamhet

13

Domstolsverkets roll och ställning

18

Betydelsen av tid och rum i ärenden som gäller internationellt skydd

23

Beslut om förbehållsanmälan och malmletningstillstånd enligt gruvlagen som delar av en större beslutshelhet

29

Högsta förvaltningsdomstolens beslut som gäller beskattning under år 2021

33

Fordonsspecifika avgifter för trafikförseelse – effektiv förvaltning på bekostnad av rättssäkerheten?

37

Besöksförbud kränkte rätten till privat- och familjeliv

41

Obligatoriskt medlemskap i studentkåren

45

Kanslichefens översikt: Inflyttning i tillfälliga lokaler

49

Högsta förvaltningsdomstolens utlåtanden år 2021

51

Högsta förvaltningsdomstolen framställde begäran om förhandsavgörande av unionens domstol i fyra fall år 2021

55

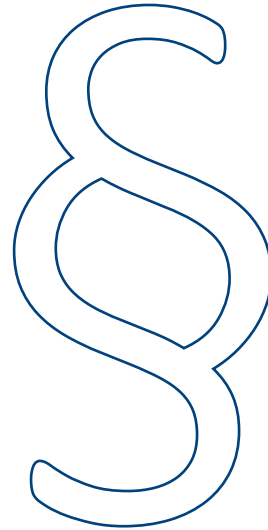
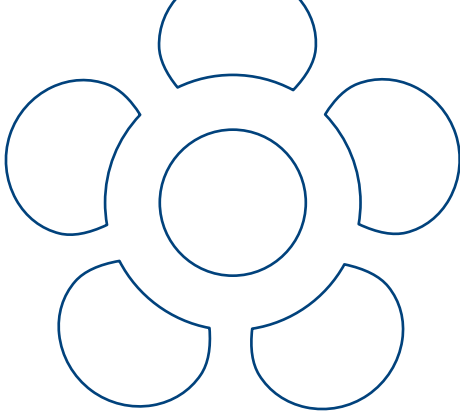
Högsta förvaltningsdomstolens personal 1.1.-31.12.2021

59

Besöks- och kontaktinformation

61

Statistik

Presidentens överblick

Kari Kuusiniemi, president

Rättsstatsdiskussionen såväl i Europeiska unionen som i Finland har varit livlig år 2021. Polen har utmanat EU-domstolens beslut med anledning av den disciplinära avdelningen i högsta domstolen varpå Polen har påförts ett vite om en miljon euro per dag. Nyligen vägrade landets författningsdomstol godkänna unionsrättens företrädare och ansåg att Polens grundlag åsidosätter sådan unionsrätt som står i strid med grundlagen. I den politiska diskussionen nämns till och med Polesis, trots att inte ens den polska regeringen önskar lämna unionen på grund av de ekonomiska fördelarna unionen för med sig. Det är möjligt att folket skulle byta ut en regering som inte kan köpa understöd med omfattande EU-bidrag.

Rättsstaten i Finland mår allmänt taget bra. Enligt det världsomfattande rättsstatsindexet ligger Finland fortfarande på tredje plats efter Danmark och Norge, strax före vår kära västliga granne. I den rättsstatsrapport som EU-kommissionen publicerade i september fick Finland lysande betyg. Rättsväsendets oavhängighet och medborgarnas tilltro till detsamma är på hög nivå.

För tillfället är oron över domstolarnas oavhängighet i Finland inte ett dagsaktuellt samhällsligt problem. Nu är det viktigast att internt stärka domstolarnas kunnande och förfaranden och säkra tillräckliga resurser så att vi kan garantera att rättsstaten fungerar i vår dagliga verksamhet, ett avgörande i taget. Det är ändå på sin plats att följa med utvecklingen i grann-

länderna liksom inhemska tecken på trender som äventyrar oavhängigheten. På dem måste man reagera i tid. Tecken på en gradvis förvittring av rättsstaten måste identifieras för grundlagen ändras inte i ett slag.

Därför tog jag i mars 2021 i mitt tal under förvaltningsdomstolsdagen upp frågan om behovet av underhåll av rättsstaten även i Finland. Jag hänvisade till att det inte ingår bestämmelser i grundlagen om till exempel antalet domare i de högsta domstolarna, eller domarnas pensionsålder. Följaktligen kunde en stark regering med stöd av ett svagt parlament i teorin få igenom reformer som kränker domstolarnas oavhängighet genom vanlig lag med enkel majoritet. I Norge har en kommitté år 2020 gjort flera förslag om att

stärka domstolarnas oavhängighet och i Sverige är ett motsvarande arbete på gång. Något akut eller ens avlägset möjligt hot har jag inte upptäckt, varken då eller nu. Utvecklingen i den omkringliggande världen har ändå visat att ytterst överraskande händelser kan inträffa. Dem måste man förbereda sig på medan läget är lugnt i samhället. Under en föresvävande kris är det svårare att nå enighet om reformer.

Justitieministeriet ordnade med anledning av EU:s rapport om rättsstatsprincipen ett seminarium 11.11.2021 om rättsstatens nuläge och eventuella hot. Ministeriet har 9.11.2021 tillsatt en arbetsgrupp för att enligt regeringsprogrammets skrivelser bedöma utvecklingstrenderna inom rättsskipningen och det nu-

varande domstolsväsendets ändamålsenlighet. I arbetet ingår också en bedömning av garantierna för domstolarnas oavhängighet. Det sker mycket på rättsstatsfronten också annars. Helsingfors universitet har ett högklassigt forskningsprojekt om rättsstatsutvecklingen i EU på gång. Helsingfors universitet har nyligen grundat ett Rättsstatscenter, vars verksamhet koncentrerar sig mer på spridning av rättsstatskunskande utanför europeiska unionen, också till utvecklingsländer. Projektet har nära samband med utrikesministeriet.

Domstolsverket som började sin verksamhet i början av år 2020 har fortsatt sina skype-möten under corona-tiden. Dessa sammanträden främjar informationsbyte, diskussioner om bästa praxis och ökar samhörighetskänslan mellan domstolarna. Detta är rätt riktning. Även i övrigt verkar verket vara lojalt mot domstolarna och försöker med de resurser det har fylla sin uppgift att betjäna dem. Det högsta beslutande organet är en direktion som består i huvudsak av representanter från domstolarna. Här finns inte utrymme för kritik.

Däremot verkar inte ens centrala aktörer i samhället omfatta domstolarnas, och särskilt då de högsta domstolarnas vilka på grund av sin grundlagsrättsliga ställning har en särposition, och Domstolsverkets inbördes relationer och arbetsfördelning. Ett tecken på detta fick vi på hösten 2021 när den begäran om utsaga med anledning av statsbudgeten som riksdagens lagutskott skickade de högsta domstolarna återkallades. Domstolsverkets utsaga ansågs räcka. Likaså ser vi tecken på att man på ministerierna i samband med vissa lagberedningsprojekt tänker att Domstolsverkets representation ersätter domstolarnas röst.

Jag citerar här en del av det tal som presidenten i högsta domstolen Tatu Leppänen höll under Rättsstatsseminariet 11.11.2021: "Det är skäl för också andra aktörer inse vad som är å ena sidan domstolarnas och å andra sidan Domstolsverkets ställning och uppgifter. Domstolsverket är ingen domstol utan ett sär eget ämbetsverk, och inte en enda domartjänst finns i Domstolsverket. Domsrätten handhas av domstolarna, i högsta instans av högsta domstolen och högsta

förvaltningsdomstolen, vilka enligt grundlagen övervakar rättskipningen inom sina behörighetsområden. I domstolslagen ingår närmare bestämmelser om de högsta domstolarnas ställning och om hörande av de högsta domstolarna. Jag vill tro att domstolsväsendets administrativa ställning och Domstolsverkets och domstolarnas roll inom det klarnar i framtiden genom gott samarbete mellan olika aktörer."

Jag kan till alla delar bifalla detta. Domstolsverket är ett självständigt centralt ämbetsverk som har skapats för att stöda domstolarnas oavhängiga verksamhet. Dess överdirektör är inte i sin direktörsroll en domare. Domstolsverket motsvarar till exempel inte Åklagarmyndigheten som leds av riksåklagaren i sin egenskap av rikets högsta åklagare.

Högsta förvaltningsdomstolens första strategi godkändes på sommaren 2021. Processen och strategins centrala innehåll framställs i följande artikel. Tanken är att engagera hela personalen, öka kännedomen om HFD:s uppgift och hur den genomförs samt sträva efter en del ändringar i verksamheten. Med strategin påverkas naturligtvis inte konkret avgöranden i enskilda ärenden eller deras slutresultat.

Hösten 2021 tillsatte jag tre spetsprojekt för att verkställa strategin. För det första en arbetsgrupp med uppgift att fundera över ett nytt sätt att skriva våra beslut. Årsboksbesluten ska i framtiden skrivas kompaktare och så att högsta förvaltningsdomstolens beslut närmast består av HFD:s eget budskap och inte referat av de lägre instansernas avgöranden eller parternas synpunkter. Syftet är att göra besluten tydligare så att deras styrande funktion i förhållande till förvaltningsdomstolar och myndigheter blir mer effektiv. För det andra ska man på de tre avdelningarna fundera hur man på ett mer effektivt sätt kan greppa de inkomna ärendena genast så att de kanaliseras till rätt form av fortsatt behandling. Syftet är att för snabba ärendenas cirkulation och minska antalet fall där ärenden som redan länge varit anhängiga skickas på remiss, en begäran om förhandsavgörande skickas till EU-domstolen eller muntlig förhandling ordnas. Det tredje spetsprojektet hänför sig till personalens välmående i arbetet. Personalen är inte vår viktigaste resurs

endast i festtalen, den är vår enda resurs. Också innevarande års lysande resultat har uppnåtts genom samarbete mellan alla personalgrupper och personalens engagerade och uppoffrande insats. Min oro över personalens ork är stor.

Alla spetsprojekt hänger ihop med varandra och med målsättningen för 2021 att minska antalet anhängiga ärenden. När antalet anhängiga ärenden nu motsvarar beslutskapaciteten för omkring ett halvt år kan vi andas friare och minska tvångstakten i arbetet. En fördelning av besvärstillståndsärendena i olika grupper innebär effektivare grepp om ärendena och en genomsnittligt kortare behandlingstid. Detta frigör tid för att avgöra de mer invecklade ärendena och skriva omsorgsfullt motiverade beslut i dem. Allt detta är ägnat att förbättra välmåendet i arbetet. Trots att HFD inte heller i fortsättningen är en prejudikatsdomstol var syftet med det närmast heltäckande besvärstillståndssystemet som lagen om rättegång i förvaltningsärenden förde med sig att stärka den styrande rollen hos våra beslut. Vi rör oss förstås i den riktning lagstiftaren visar.

Det hör till domstolarnas centrala uppgifter att särskilt under kriser trygga medborgarnas grundrättigheter. Under svåra tider hör till förvaltningsdomstolarnas kärnuppgifter garantera att även de som har det sämst ställt får de socialtjänster de enligt lagen är berättigade till och att medborgarnas rättigheter inte inskränks utan laglig grund. När vi lyckas med detta ökar medborgarnas tillit inte bara till domstolarna utan också till samhällets funktioner, vilket i sin tur har en betydande stabiliserande och samhällsfredsfrämjande dimension. Men efter att vi fått kontroll över pandemin är det dags att återigen få ekonomin att fungera, få igång investeringarna och exporten att dra. Det ligger på politikernas, näringslivets och olika intressegruppers ansvar.

Förvaltningsdomstolarnas roll i denna helhet är anmärkningsvärd. Vi måste kunna avgöra besvär som gäller miljön och markanvändning, offentlig upphandling och beskattning snabbt, sakkunnigt och förutsägbart naturligtvis utan att pruta på kraven på en rättvis rättegång. Det här förutsätter effektiv resursanvänd-

ning och någon form av prioritering. Vi har i gott samarbete med högsta domstolen och Domstolsverket försökt påverka den kroniska bristen på finansiering av domstolarna och riksdagens lagutskott har visat förståelse för vår sak. Domstolsutgifterna är priset för att upprätthålla rättsstaten. Utgifter som är små i statsbudgeten får stor multiplikatoreffekt i samhället och ekonomin.

Det hör till domstolarnas centrala uppgifter att särskilt under kriser trygga medborgarnas grundrättigheter.

Förvaltningsdomstolarna ser ut att få en allt större roll också i att stävja det globala klimatförändringshotet. Det var uppmuntrande att den gemensamma åsikten i klimatmötet i Glasgow var att uppvärmningen ska stoppas vid 1,5 grader räknat från den förindustriella tiden. Oroväckande är däremot staternas ovilja att förbinda sig vid åtgärder som leder dit. För tillfället har inga egentliga klimaträttegångar hållits i de finska domstolarna och jag hoppas också att lagstiftaren tar en central roll i att juridifiera klimatmålen i stället för att vi utlämnas åt domstolsaktivism. I denna riktning verkar propositionerna om en ny klimatlag och en ny plan- och bygglag vara på väg med sina nya klimatmål. I besvärprocesserna enligt dessa lagar har en viktig roll reserverats åt förvaltningsdomstolarna. Vi är färdiga att ta emot den utmaningen.

Högsta förvaltningsdomstolens strategi

Irma Telivuo, justitieråd

Päivi Korkeakoski, referendarieråd

Bakgrund

Utarbetandet av högsta förvaltningsdomstolens genom tiderna första strategi tog flera år i anspråk. Arbetet med strategin som blev färdig i juni 2021 påbörjades redan 2018 när högsta förvaltningsdomstolens president tillsatte en arbetsgrupp att bland annat kartlägga andra domstolars och myndigheters strategier och göra ett förslag till etapper och omfattning för strategiarbetet. Under kartläggningsarbetet framgick att domstolar varken på hemmaplan eller utomlands i någon större utsträckning har gjort strategier. Utgående från arbetsgruppens rapport tillsatte presidenten ändå år 2019 en projektgrupp för strategiarbetet med uppgift att bereda högsta förvaltningsdomstolens första strategi.

Strategiarbetet började med en omfattande kartläggning av ändringsfaktorer genom intervjuer med högsta förvaltningsdomstolens intressegrupper och workshoppar för hela personalen. Under strategiarbetets gång identifierades som betydande förändringar i verksamhetsmiljön bland annat en ökning i ärendenas EU-rättsliga och internationella dimensioner, en allt mer invecklad teknologiutveckling, en ojämn fördelning av välfärden och den osäkerhet som klimatförändringen orsakar bedömningen av miljökonsekvenser. Den nya lagen om rättegång i förvaltningsärenden och det elektroniska HAIPA-systemet som togs i bruk

medan strategin utarbetades, innebar båda väsentliga förändringar i högsta förvaltningsdomstolens verksamhet och arbetssätt. Den världsomspännande COVID-19 pandemin bildade en oförutsedd utmaning i verksamhetsmiljön under strategiarbetet. Under pandemin utvecklades ändå också goda verksamhetssätt som även i fortsättningen är användbara.

I arbetet med högsta förvaltningsdomstolens strategi var hela personalens delaktighet i arbetet centralt. I projektgruppen för strategiarbetet ingick två representanter från alla personalgrupper i högsta förvaltningsdomstolen. Under beredningen ordnades workshoppar, enkäter och omröstningar och personalen fick delta också i intervjuerna med intressegrupperna. Högsta förvaltningsdomstolens sakkunnigledamöter, förmän och de som arbetar med särskilda ansvarsuppgifter framförde sina synpunkter genom att svara på elektroniska enkäter. Syftet med den bredbasiga beredningen var att arbetsresultatet skulle vara allmänt godtagbart bland högsta förvaltningsdomstolens personal.

Under strategiarbetet definierades högsta förvaltningsdomstolens huvuduppgift och värden samt de strategiska målen, ambitionerna och åtgärder för åren 2021–2025. Under beredningen blev det klart att högsta förvaltningsdomstolens framtidsbild för verksamheten är en oskiljaktig del av förverkligandet av en klar och stark huvuduppgift. En skild vision definierades följaktligen inte.

HFD är känd som en pålitlig utövare av den högsta dömande makten i förvaltningsmål. De rättidiga besluten håller hög klass och HFD informerar aktivt om dem.

Verksamhetsprocesserna och elektroniska arbetsredskap tjänar ett kvalitativt och effektivt beslutsfattande och en rättvis rättegång.

HFD är en välkänd och intressant arbetsgivare vars viktigaste tillgång är en engagerad och kunnig personal.

Basuppgift

Som den högsta förvaltningsrätten upprätthåller högsta förvaltningsdomstolen för sin del rättsstatens funktioner genom att garantera rättssäkerhet, trygga lagbundenheten inom förvaltningen och styra en enhetlig rättspraxis. HFD fullgör sin uppgift i form av en rättvis rättegång och som en del av det europeiska domstolssystemet.

▲ Oavhängighet

● Tillförlitlighet

◆ Sakkunskap

⚖ Rättvisa

Huvuduppgift

Som den högsta förvaltningsrätten upprätthåller högsta förvaltningsdomstolen för sin del rättsstatens funktioner genom att garantera rättssäkerhet, trygga lagbundenheten inom förvaltningen och styra en enhetlig rättspraxis. HFD fullgör sin uppgift i form av en rättvis rättegång och som en del av det europeiska domstolssystemet.

Den huvuduppgift som i den här strategin har fastställts för högsta förvaltningsdomstolen bottnar i den uppgift som högsta förvaltningsdomstolen har enligt lagen. När

verksamhetsmiljön förändras och bland annat polariseringen i samhället och grundrättighetskonflikterna ökar, riktas växande förväntningar på högsta förvaltningsdomstolen som en garant för rättsstaten. I huvuduppgiften ingår också domstolsväsendets europeiska dimension.

Värden

Utgående från personalomröstningens resultat fastställdes som högsta förvaltningsdomstolens värden som styr verksamheten oavhängighet, sakkunskap, tillförlitlighet och rättvisa. Värdena presenteras närmare på sidan 11.

Strategiska mål och ambitioner

Högsta förvaltningsdomstolens strategiska mål och ambitioner fastställdes med utgångspunkt i tre synvinklar, det vill säga samhällspåverkan, verksamhetsprocesserna och personalen. Genom denna metod sållades de strategiska mål och de ambitioner som sammanhänger med dem. För varje målsättning fastställdes åtgärder att uppnå målsättningarna och exempel på mätare för hur åtgärderna genomförs.

Strategiska mål för samhällspåverkan:

Högsta förvaltningsdomstolen är känd som en pålitlig utövare av den högsta domsrätten i förvaltningsmål. De rättidiga besluten håller hög klass och HFD informerar aktivt om dem.

Ambitioner:

- HFD:s beslut är sakkunnigt skrivna, språkligt klara och tydliga till sin uppbyggnad.
- Informationsförmedlingen om HFD:s beslut och beslutsfattande ökar kunskapen om, förståelsen för och tilltron till HFD:s verksamhet.
- Förståelsen för HFD:s uppgift förbättras genom att domstolens roll och dess gränser i enskilda fall förklaras i beslutsskälerna och allmänt i HFD:s informationsförmedling

Högsta förvaltningsdomstolen genomför sin uppgift främst genom sina beslut. Ett omfattande besvärstillståndssystem innebär att de publicerade beslutens struktur och innehåll får en större betydelse än tidigare. Beslutens nuvarande struktur är tydlig till grundstrukturen men samtidigt kan man uppleva att högsta förvaltningsdomstolens beslutsdel försvinner i den övriga texten. Under strategiperioden bedöms och utvecklas beslutens struktur och begriplighet samt de nuvarande beslutsskälmallarna. Med strategin påverkas naturligtvis inte sakinnehållet i de enskilda besluten.

Högsta förvaltningsdomstolen informerar och meddelar om sina avgöranden så att besluten och vid be-

hov det centrala innehållet i dem är lätt åtkomligt för parter, myndigheter, intressegrupper och medborgare. Särskilt informationen om beslut som är samhälleligt betydande eller omfattande kommer under strategiperioden att utvecklas till mer synlig och tydlig.

Vid sidan av de ärenden som avgörs och de publicerade besluten bör vi fästa uppmärksamhet även vid de beslut med vilka högsta förvaltningsdomstolen avslår en ansökan om besvärstillstånd. Dessa utgör i framtiden merparten av högsta förvaltningsdomstolens beslut. Trots att förutsättningarna för beviljande av besvärstillstånd utreds för varje enskild ansökan kan besluten där ansökan om besvärstillstånd avslås med korta standardfraser för parterna eller en utomstående te sig som om högsta förvaltningsdomstolen inte har satt sig in i det ärende besvärstillståndsansökan gäller. I takt med att högsta förvaltningsdomstolen i allt högre grad blir en besvärstillståndsdomstol är det synnerligen viktigt att vi tydligt informerar om besvärstillstånds-förfarandet och hur det tillämpas.

Strategiskt mål för verksamhetsprocesserna:

Verksamhetsprocesserna och de elektroniska arbetsredskapen tjänar ett kvalitativt och effektivt beslutsfattande och en rättvis rättegång.

Ambitioner:

- Med hjälp av en effektiv tillämpning av besvärstillstånds-förfarandet förkortas behandlingstiderna och förbättras kvaliteten på prejudikaten.
- Arbetsmetoderna, ansvarsområdena och arbetsbeskrivningarna är ändamålsenliga även i en digital arbetsmiljö.
- En aktiv processledning främjar en rättvis rättegång.

Då besvärstillstånds-förfarandet under strategiperioden tas fullskaligt i bruk är målsättningen att skapa procedurer för att i ett möjligast tidigt skede sålla ut de fall där besvärstillstånd sannolikt kommer be-

viljas. Behandlingen av besvärstillståndsärenden i en sammansättning med färre domare och ett kort beslut med standardformulering när ansökan om besvärstillstånd avslås sparar resurser. De resurser som frigörs i och med detta kan bättre riktas till de ärenden där besvärstillstånd beviljas. Det är befogat att utnyttja resurserna bland annat till högklassiga beslutsskäl i prejudikatsbesluten. Besvärstillståndssystemet som helhet säkerställer en kvalitativ rättskipning inom skälig tid.

Under strategiperioden kommer vi utreda möjligheterna att utnyttja också domstolens processlednings- och utredningsmetoder effektivare än förut, som till exempel förrättande av syn och muntliga förhandlingar, att utnyttja möjligheten till preciserade utlåtanden och höranden eller att delvis bevilja besvärstillstånd.

De nya elektroniska verksamhetssätten och arbetsredskapen kräver att arbetsmetoder, ansvarsfördelningar och personalens arbetsbeskrivningar ses över. Trots att de digitala verksamhetssätten framhävs under strategiperioden kommer de elektroniska förfarandena att utvecklas framförallt för att tjäna ett kvalitativt och effektivt beslutsfattande och rätten till en rättvis rättegång.

Strategiska mål för personalstrategin:

Högsta förvaltningsdomstolen är en välkänd och intressant arbetsgivare vars viktigaste resurs är en engagerad och kunnig personal.

Ambitioner:

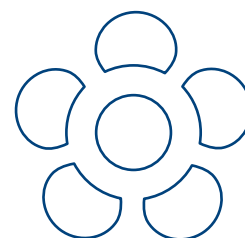
- En systematisk personal- och utbildningsplanering garanterar att kunskapen upprätthålls och utvecklas samt tillgången till kompetent personal.
- Ett gott förmansarbete och personalens inbördes uppskattning främjar arbetstagarnas välbefinnande. En ändamålsenlig arbetsfördelning möjliggör ett smidigt, ansvarsfullt och självstyrande arbete.
- Arbetsfördelningen garanterar att allas sakkunskap utnyttjas på bästa möjliga sätt.

Högsta förvaltningsdomstolens viktigaste resurs är en lojal och yrkesskicklig personal. För att säkra denna resurs uppställer vi för strategiperioden tre målsättningar som anknyter till att upprätthålla och utveckla personalens yrkesskicklighet, värna om välbefinnandet i arbetet och att utnyttja den egna sakkunskapen genom en ändamålsenlig arbetsfördelning. Särskilt undantagsläget under pandemin framhävde ett gott förmansarbete och personalens goda relationer sinsemellan och smidigt samarbete som främjande av välbefinnandet i arbetet. Arbetstrivseln främjas också av att var och en i sitt arbete kan utnyttja sin egen sakkunskap på bästa möjliga sätt.

Tillsammans är vi starka

När strategin blev färdig ordnades för hela högsta förvaltningsdomstolens personal ett virtuellt publicerings- och presentationstillfälle av strategin. Det inkluderande beredningsarbetet kulminerade i de kommentarer som representanter för varje personalgrupp framförde om den färska strategin. Ännu i början av beredningen hörde man åsikter om att en domstol inte behöver en strategi, men feedbacken både i kommentarerna under publiceringstillfället och i övrigt var positiv. Som en särskild styrka upplevdes uttryckligen det att personalen på bred front varit delaktig i processen och detta också syns i slutresultatet. Ett uttryck för att strategin har lyckats och omfattats är att den ses som en mellanetapp varefter arbetet fortsätter i och med dess implementering.

Arbetet med strategins beredning drog ut på tiden delvis för att arbetet gjordes huvudsakligen av den egna personalen. En fördel till följd av att arbetet gjordes av personalen tillsammans var ändå att det strategiska tänkandet och den utveckling som sammanhänger med strategins implementering kom i gång redan under strategiprocessen.

Värdena som styr högsta förvaltningsdomstolens verksamhet

I samband med strategin som färdigställdes år 2021 bestämdes de värden som styr högsta förvaltningsdomstolens verksamhet. Efter strategigruppens och personalens gemensamma beredning fastställdes de värden som redan länge har varit i bruk som oskrivna värden.

Rättvisa

i högsta förvaltningsdomstolens verksamhet bygger i rättegångsförfarandet, beslutsfattandet och den interna kommunikationen på de tre centrala värdena.

 Oavhängighet

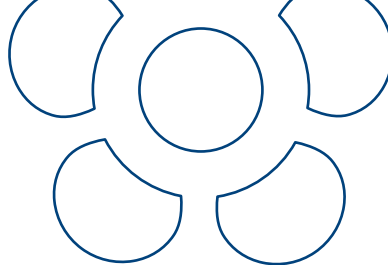
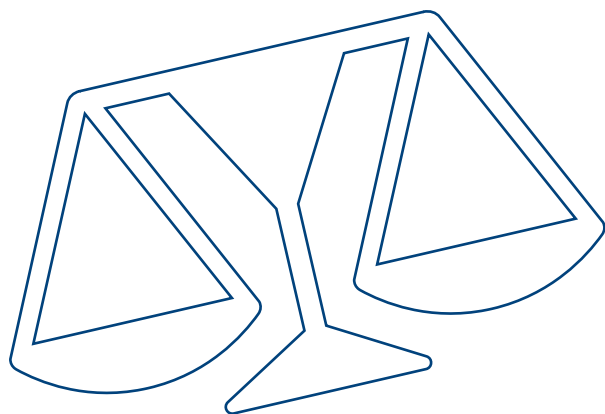
är en grundförutsättning för verksamheten och en garanti för att HFD verkar självständigt och opartiskt. Arbetet styrs av en stark lagbundenhet och en objektiv bedömning av ärendena.

 Tillförlitlighet

föds av konsekvent, stabil och ansvarsfull verksamhet där personalen tillsammans arbetar för att parterna i rättegången kan lita på beslutens lagenlighet.

 Sakkunskap

består av en kunnig personals professionella skicklighet och vilja att fortgående upprätthålla och vidareutveckla sina kunskaper.

Domstolsverkets roll och ställning

Riku Jaakkola, överdirektör, Domstolsverket

Domstolsverket inledde sin verksamhet 1.1.2020. Verket hann fungera i ett par månader innan coronapandemin började i mars 2020. Det har varit utmanande att få igång verksamheten under dessa omständigheter. Trots utmaningarna kan jag konstatera att verket från första början har lyckats sköta sina uppgifter enligt domstolslagen. Behov för förbättring finns till exempel i hur fort vi kan sköta en del av uppgifterna och hur vi för varje domstol kan anvisa rätt personalstyrka i förhållande till arbetsmängden. Samtidigt har pandemin för sin del också underlättat skapandet och utvecklingen av samarbetet mellan

domstolarna och Domstolsverket. Genast i början av pandemin började Domstolsverket ordna regelbundna diskussionstillfällen för domstolarnas ledning och detta diskussionsforum har konstaterats ha en viktig funktion även efter pandemin. Detta har möjliggjort ett utmärkt tillfälle för diskussioner domstolarnas ledningar emellan.

Domstolsverket som brandmur

Enligt 19 a kap. 1 § i domstolslagen är Domstolsverket ett självständigt ämbetsverk inom justitieministeriets förvaltningsområde. Grundandet av en självständig

centralförvaltningsmyndighet framhäver domstolarnas oberoende ställning i förhållande till riksdagen som brukar lagstiftningsmakt och statsrådet med sin verkställande regering. Det handlar om en principiellt viktig ändring i förhållande till förr, då domstolarna verkade direkt under det politiskt styrda justitieministeriet. Nu verkar Domstolsverket under justitieministeriets styrning medan det i Domstolsverkets uppgifter som centralförvaltningsmyndighet ingår viss styrningsmakt i förhållande till de självständiga och oberoende domstolarna.

Vad innebär justitieministeriets styrning i förhållan-

de till Domstolsverket? Enligt lagens förarbeten (RP 136/2018 rd) ansvarar justitieministeriet för den strategiska styrningen av domstolsväsendet och för Domstolsverkets resultatstyrning. Domstolsverket gör ett förslag till justitieministeriet om domstolarnas verksamhetsbudget och förhandlar med ministeriet fram hela domstolsväsendets resultatavtal. Det är inte helt möjligt att dra en entydig gräns för vad den strategiska styrningen innebär, vilka uppgifter som ingår i den och hur långt det är möjligt att genom styrning ingripa i de oavhängiga domstolarnas och det självständiga Domstolsverkets verksamhet. Det är i alla fall klart

att det inte genom styrning ens indirekt är möjligt ingripa i domstolarnas rättskipningsverksamhet. Det är likaså klart att justitieministeriets strategiska styrning i förhållande till domstolarna begränsar sig till en betydligt allmännare nivå än Domstolsverkets styrning. Man kan säga att Domstolsverket fungerar som ett slags brandmur mellan justitieministeriet och domstolarna. I resultatförhandlingarna mellan Domstolsverket och justitieministeriet har det i god anda förts diskussioner om bland annat hurudana resultatmål gällande domstolarnas rättskipningsverksamhet det är möjligt att skriva in resultatavtalet. Med tiden får praxis visa vad den strategiska styrningen kan innehålla och vad som bör ingå i den.

Den högsta beslutanderätten utövas av en direktion med domarmajoritet

Enligt 19 a kap. 6 § i domstolslagen utövas den högsta beslutandemakten av direktionen. I bestämmelsen ingår en 19 punkter lång lista över de ärenden direktion fattar beslut om och en allmän klausul om att direktionen fattar även övriga beslut av betydelse för Domstolsverkets verksamhet och uppgifter. Enligt 7 § i samma kapitel ska sex av direktionens åtta medlemmar vara domare som representerar olika domstolslinjer och instanser. I sammansättningen ingår därtill en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet i ledning av den offentliga förvaltningen. Med undantag för representanten för den offentliga förvaltningen väljs medlemmarna av domstolarna (8 §).

De viktigaste garantierna för Domstolsverkets faktiska oberoende och självständighet i förhållande till den verkställande makten utgörs av direktionen och reglerna för hur direktionen tillsätts. Det handlar om ett i Finland helt unikt system för ledningen av en centralförvaltningsmyndighet, och det är skäl att betona både dess principiella och faktiska betydelse. Detta ledningssystem garanterar att den högsta beslutanderätten under alla omständigheter hålls inom domstolsväsendet och att osaklig påverkan inte är möjlig.

Domstolsverkets dagliga verksamhet leds av överdirektören som väljs av direktionen. Överdirektören av-

gör ärenden som inte enligt lag eller enligt arbetsordningen ska avgöras av direktionen eller av någon annan tjänsteman (11 §). Enligt verkets arbetsordning fungerar överdirektören även som föredragande i direktionen. Förhållandet mellan överdirektören och direktionen kan jämföras med till exempel verkställande direktörens och styrelsens roller i ett aktiebolag. I praktiken har förhållandet mellan överdirektören och direktionen under den första tiden av verkets verksamhet varit mycket nära och öppet. Direktionen har gett mig stöd i svåra situationer och samtidigt arbetsro att leda verkets dagliga verksamhet. Jag kan konstatera att vårt samarbete har fungerat utmärkt.

Domstolsverket som domstolarnas intressebevakare

Domstolsverket har möjlighet att delta i samhällsdebatten i gemensamma ärenden som berör hela domstolsväsendet och använda domstolsväsendets röst i offentligheten. Jag ser detta som en ytterst viktig möjlighet att påverka frågor som är av betydelse för domstolarnas verksamhet och övervaka domstolarnas intressen. I detta sammanhang är det skäl minnas 19 a kap. 3 § i domstolslagen om domstolarnas ställning. Enligt bestämmelsen ska Domstolsverket i sin verksamhet beakta domstolarnas oberoende. Samtidigt är det viktigt att minnas att Domstolsverkets uppgift är att sörja för domstolarnas verksamhetsförutsättningar samt att utveckla, planera och stöda verksamheten. Denna roll kan kräva aktivitet i den offentliga debatten även då frågan sammanhänger med domstolarnas rättskipning. Gränsen för vilka frågor som hör till domstolarnas oberoende är inte alltid tydlig. Det är klart att Domstolsverket ska ta ställning till frågor som direkt hör till dess befogenhet som bland annat domstolarnas budgetanslag. Det är också klart att Domstolsverket inte ska delta i diskussioner om enskilda rättskipningsbeslut. Samtidigt kan ett enskilt rättskipningsbeslut ge upphov till en sådan diskussion på allmän nivå som Domstolsverket ska delta i.

Domstolsverket ska hålla framme och stärka domstolarna och deras ställning i samhället. I detta in-

går framhävandet av domstolarnas oavhängighet men också att föra fram domstolsväsendets betydelse. I offentligheten accentueras ofta de allmänna domstolarnas roll särskilt i behandlingen av brottmål. Förvaltnings- och specialdomstolarnas ställning och uppgifter kommer ofta i skymundan. Vi har i Domstolsverket identifierat detta problem och vi får för vår egen del se till att också till exempel frågor som är av betydelse för förvaltningsdomstolarna uppmärksammas på vederbörligt sätt i den offentliga debatten.

Samarbetet med de högsta domstolarna

Domstolslagen reglerar Domstolsverkets förhållande till de högsta domstolarna. Enligt 19 a kap. 3 § i domstolslagen ska Domstolsverket i sin verksamhet beakta de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen. Enligt 4 § ska Domstolsverket ge de högsta domstolarna tillfälle att yttra sig om budgetförslaget för de övriga domstolarna samt om budgetförslaget för Domstolsverket och också om andra sådana ärenden som behandlas vid Domstolsverket och som kan ha stor principiell betydelse för domstolsväsendet.

I 99 § i grundlagen föreskrivs om de högsta domstolarnas roll som utövare av den högsta domsrätten och övervakare av rättskipningen inom deras behörighetsområden samt rätten att göra framställningar om lagstiftningsåtgärder. Domstolsverkets behörighet sträcker sig inte till domstolarnas rättskipning eller övervakning av den så ingen konflikt mellan dessa uppgifter kan uppstå och det finns inte behov att sammanjämka uppgifterna. Domstolsverket måste ändå beakta de högsta domstolarnas roll bland annat i en del utlåtanden och i arbetet med den allmänna utvecklingen av domstolarnas verksamhet till den del det kan ha ens indirekt inverkan på domstolarnas rättskipning. Verket bör höra de högsta domstolarna varje gång en misstanke föds att verkets beslut kunde ha inverkan på domstolarnas rättskipningsverksamhet.

Domstolsverkets initiativrätt gällande lagstiftningsåtgärder är parallell med de högsta domstolarnas och ska användas så att bägge stöder varandra i strävan efter lagändringar som är viktiga med tanke på domstolarnas verksamhet. Med beaktande av Dom-

stolsverkets huvuduppgift, att stöda domstolarnas verksamhet, är det svårt att se en situation där Domstolsverkets och de högsta domstolarnas åsikter till denna del kunde avvika från varandra.

Tillsammans får vi mera gjort.

Samarbetet mellan Domstolsverket och de högsta domstolarna har enligt min mening börjat utmärkt. Kontakten är direkt och vid behov intensiv. Trots att Domstolsverkets befogenhet inte sträcker sig till rättskipningen kan verket ändå stöda domstolarna och också de högsta domstolarna till dessa delar. På motsvarande sätt har de högsta domstolarna möjlighet att stöda Domstolsverket i ärenden som gäller dess befogenhet, till exempel i ärenden som gäller domstolsväsendets budgetanslag. Framförallt kan Domstolsverket och de högsta domstolarna tillsammans föra fram för domstolarna viktiga ärenden och stöda varandra i projekt som gäller dem liksom även i den samhällseliga diskussionen. Som exempel på detta kan nämnas president Kari Kuusiniemis förträffliga initiativ om en utredning gällande garantierna för domstolarnas oavhängighet. Det handlar om ett initiativ som är relevant för domstolsväsendet och hela demokratin och det hör utan vidare till Domstolsverkets kärnuppgifter att stöda och främja initiativet.

Samarbetets betydelse

Jag vill betona samarbetets betydelse på alla nivåer. Det är av största vikt att de uppgifter som hör till Domstolsverket, som att utveckla domstolarnas verksamhet, sker i gott samarbete med domstolarna. Domstolsverket har också en utmärkt möjlighet att stöda och utveckla domstolarnas sinsemellan samarbete. De högsta domstolarna har en viktig roll i detta samarbete. Tillsammans får vi mera gjort.

Betydelsen av tid och rum i ärenden som gäller internationellt skydd

Tuomas Kuokkanen, justitieråd

Till början

Utan förändring och rörelse finns ingen tid, konstaterar Aristoteles i sin bok Fysik. Skillnaden mellan tidigare och senare sammanhänger enligt honom i första hand med platsen och tingens placering där. ”Nu” konstaterar Aristoteles, ”är tidens fog, som sammanbinder det förflutna med framtiden”.

Aristoteles tankar beskriver hur sambandet mellan tid och rum har intresserat såväl filosofer som fysiker. Albert Einstein vidareutvecklade teorin om tid och rum i sina relativitetsteorier. Enligt dem bildar tiden och rummen en helhet.

Också inom juridiken har frågor i anslutning till tid och rum sin egen betydelse. Särskilt i ärenden som gäller internationellt skydd det vill säga asyl och alternativt skydd framhävs förhållandet. Nedan granskar jag några färskare beslut av högsta förvaltningsdomstolen i anslutning till detta.

Den framtida risken

I det beslutsfattande som gäller internationellt skydd är den riskbedömning som görs för framtiden av central betydelse. Redan skedda rättskränkningar tas i beaktande när den framtida risken bedöms. Riskbedömningen görs i förhållande till sökandens destination i hemlandet eller den stat där sökanden vistas permanent.

Till exempel i sitt beslut 22.9.2021 (H3243/2021, publicerat som annat beslut) bedömde HFD att det i ärendet visats att det fanns grundad anledning förmoda att den irakiska ändringssökanden med kurd- och kakaibakgrund utsätts för en verklig risk att lida allvarlig skada om hen återsänds till sitt hemland. Enligt aktuell landinformation fanns det en avsevärd risk för ändringssökanden att antingen på sin hemort eller under resan bli föremål för urskillningslöst våld på grund av väpnad konflikt. På ovan nämnda grunder kunde

ändringssökanden inte återsändas till sin hemort Kha-naqin i Diyala län i Irak.

Möjligheten till intern flykt

Med internt flyktalternativ avses en situation där sökanden i sin hemtrakt är i behov av internationellt skydd men kan återvända till någon del av sitt hemland utan att där frukta förföljelse eller allvarlig skada. Möjligheten till intern flykt bedöms enligt den rådande situationen då beslutet om ansökan om internationellt skydd fattas.

Årsboksbeslutet HFD 2021:184 gällde en ändringssökande som till sin etniska bakgrund var ingusjier, muslim till religionen och hemma från Ingusjien i Ryssland. Ändringssökanden hade ansetts ha en välgrundad fruktan att bli förföljd i Ingusjien. HFD bedömde de allmänna omständigheterna i hemlandet och ändringssökandens personliga omständigheter och ansåg att ändringssökanden inte hade ett internt flyktalternativ till Moskva. Ändringssökanden skulle därför beviljas asyl.

Sur place -situation

En asylsökandes behov av internationellt skydd kan även uppstå först efter att personen lämnat sitt hemland. Då handlar det om s.k. sur place -situationer som har sammanhängt med apostasi och omvändelse till kristendomen eller sökandens sexuella läggning. HFD fattade under åren 2017 och 2018 flera beslut där en muntlig förhandling i förvaltningsdomstolen ansågs nödvändig i dessa fall.

År 2021 avgjorde HFD flera ärenden där en muntlig förhandling hade hållits i förvaltningsdomstolen i samband med att trovärdigheten av asylsökandens religiösa omvändelse eller sexuella läggning bedömdes. Avdelningsplenumsbeslutet (HFD 2021:195) gällde frågan hur den kristliga övertygelsen skulle bedömas i en situation där den irakiska ändringssökanden som skyddsgrund åberopat omvändelse till kristendomen och hen redan en längre tid deltagit i kyrklig verksamhet i Finland. Vidare gällde frågan hur den eventuella risken för förföljelse i hemlandet skulle bedömas i det fall att ändringssökanden återsändes till Irak. Med be-

aktande av utredningen i ärendet i dess helhet, ansåg högsta förvaltningsdomstolen att det i ärendet på ett tillräckligt tillförlitligt sätt blivit utrett att A hade format sig en sådan kristen övertygelse som förutsätter att hen öppet utövar och bekänner sin tro. A kunde inte förutsättas leva i strid med sin övertygelse och gömman för att undvika förföljelse. Ärendet återförvisades till Migrationsverket för beviljande av asyl.

Tidsenlig landinformation

Enligt utlänningslagen bedöms förutsättningarna för beviljande av uppehållstillstånd individuellt för varje sökande med beaktande av de utredningar som han eller hon lagt fram om sina förhållanden i staten i fråga samt aktuella uppgifter från olika källor om förhållandena i staten. Med stöd av landinformationen bedömer man om asylsökanden är i behov av internationellt skydd eller om sökanden kan återsändas till staten i fråga eller till ett visst område inom staten. Landinformationen ska vara korrekt och tidsenlig.

Årsboksbeslut HFD 2021:187 gällde en minderårig asylsökande från Somalia som hänvisade till en risk för tvångsäktenskap. HFD konstaterade att enligt allmän och tidsenlig landinformation om Somalia riskerar kvinnor, som inte godkänner ett ordnat äktenskap, att bli utsatta för våld. HFD upphävde förvaltningsdomstolens och Migrationsverkets beslut och återförvisade ärendet till Migrationsverket för ny behandling.

I augusti tog Taleban -rörelsen makten i Afghanistan och utropade ett islamiskt emirat. I högsta förvaltningsdomstolen tillsattes genast i augusti en projektgrupp att snabbt behandla anhängiga Afghanistan-ärenden. I det första skedet förbjöd HFD verkställigheten av nästan alla beslut som gällde ändringssökanden från Afghanistan. Efter detta behandlades besvärstillståndsansökningarna inom oktober. HFD beviljade nästan 80 asylsökanden från Afghanistan besvärstillstånd, upphävde Migrationsverkets och förvaltningsdomstolens beslut och återförvisade ärendena till Migrationsverket för ny behandling. HFD konstaterade i sina beslut att omständigheterna i Afghanistan märkbart hade ändrat sedan Migrationsverket och förvaltningsdomstolen hade fattat sina be-

Sur place

En asylsökandes behov av internationellt skydd kan även uppstå först efter att personen lämnat sitt hemland. Då handlar det om s.k. sur place -situationer som har sammanhängt med apostasi och omvändelse till kristendomen eller sökandens sexuella läggning.

slut. Därför skulle godtagbarheten och betydelsen av vad ändringssökandena hade framfört som stöd för sina asylansökningar bedömas på nytt i sin helhet enligt den nya landinformationen. Enligt landinformationen är situationen i Afghanistan inte stabil och den är oförutsägbar. HFD ansåg att bedömningen om behovet av internationellt skydd inte ska avgöras i högsta förvaltningsdomstolen som första instans.

Högsta förvaltningsdomstolen betonade i sina beslut det absoluta förbudet mot tillbakasändning. Förbudet mot tillbakasändning granskas inte enbart mot de omständigheter som rådde när det besvärskastade beslutet fattades, utan vid behov ska också nya omständigheter som har framkommit först efter att beslutet fattades, tas i beaktande. Nya omständigheter kan betyda förutom personliga omständigheter, också förändringar i landinformationen.

Upphörande och återkallande av skyddsstatus

Internationellt skydd är ingen sådan förvärvad förmån som inte på grund av ändrade omständigheter kan upphävas. I utlänningslagen ingår bestämmelser om upphörande och återkallande av flyktingstatus och status som alternativt skyddsbehövande. I de fall skyddsstatusen upphör bedöms sökandens ursprungliga skyddsbehov. En persons skyddsstatus kan återkallas till exempel om sökanden har hemlighållit omständigheter som skulle ha påverkat beslutet. Upphörandet riktar sig däremot till tiden efter att skyddsstatus beviljades. Om till exempel de förhållanden som rådde när sökanden blev flykting har ändrats så att behovet för internationellt skydd inte längre finns kan personens asylstatus eller status som alternativt skyddsbehövande upphöra. Förändringen i omständigheterna ska vara väsentlig och varaktig.

I sitt årsboksbeslut HFD 2021:101 ansåg HFD att en persons asylstatus kunde upphävas efter att ändringssökanden genom att skaffa ett irakiskt pass av fri vilja på nytt begagnat sig av den stats skydd där han var medborgare. HFD konstaterade att passansökan skulle anses innebära att ändringssökanden ämnade begagna sig av den irakiska statens skydd.

I beslutsparet HFD 2020:129 och HFD 2020:130 var det fråga om ändrade omständigheter. I sitt beslut HFD 2020:129 ansåg HFD med beaktande av ändringssökandens långvariga vistelse i hemlandet efter att han beviljats status som alternativt skyddsbehövande att hans personliga omständigheter hade förändrats i den mån att han inte längre var i behov av skydd. Beslutet HFD 2020:130 gällde en ändringssökande som var hemma från Demokratiska republiken Kongo från provinsen Ituri. HFD ansåg att det inte hade skett en väsentlig och varaktig förändring i säkerhetssituationen i ändringssökandens hemområde och följaktligen saknades förutsättningarna för upphörande av asylstatus.

Bedömning av händelser i det förflutna

Trots att internationellt skydd handlar om en framtida risk kan händelser i det förflutna vara av avgörande betydelse. Uteslutning handlar om att personen har begått eller av grundad anledning misstänks ha begått ett sådant brott, som krigsförbrytelse, att hen inte förtjänar skyddsstatus trots att förutsättningarna för internationellt skydd i sig skulle vara uppfyllda. Om en person som inte kan beviljas internationellt skydd på grund av uteslutningsklausulen, inte på grund av förbudet mot tillbakasändning kan lämna Finland, kan personen ändå med stöd av utlänningslagen beviljas tillfälligt uppehållstillstånd.

I beslutsparet HFD 2021:5 och HFD 2021:6 bedömde HFD tillämpningen av uteslutningsklausulen särskilt med betoning på det personliga ansvaret i en situation där asylsökanden hade deltagit i en terroristorganisations verksamhet.

I sitt beslut HFD 2021:5 konstaterade HFD att asylsökanden som var turkisk medborgare hade innehaft en relativt hög ställning i Kurdistans arbetarparti (PKK). Hen hade inte personligen gjort sig skyldig till sådan verksamhet som avses i uteslutningsklausulen. Med hänvisning till landinformationen och ändringssökandens ställning som en viktig ideologisk utbildare fanns det grundad anledning att anta att hen genom att bidra var personligen ansvarig för sådana handlingar som utförts av PKK:s kombattanter och enligt

utlänningslagen innebär uteslutning. Avgörandet HFD 2021:6 gällde en asylsökande från Iran som i flera års tid verkat i Kurdistanans arbetarparti (PKK) och i organisationer anknutna till PKK. HFD ansåg med hänsyn till ändringssökandens ställning och uppgifter att hen inte kunde anses vara personligen ansvarig för utförda terrorhandlingar.

Trots att internationellt skydd handlar om en framtida risk kan händelser i det förflutna vara av avgörande betydelse.

Årsboksbeslutet HFD 2022:15 gällde en situation där Migrationsverket hade godkänt som fakta i ärendet att ändringssökanden hade dömts till döden i sitt hemland. Migrationsverket hade, eftersom det i ärendet fanns grundad anledning misstänka att ändringssökanden gjort sig skyldig till ett grovt brott enligt utlänningslagen, tillämpat uteslutningsklausulen på ändringssökanden. Ändringssökanden beviljades inte uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att Migrationsverket inte kunde tillämpa uteslutningsklausulen på ändringssökanden eftersom ändringssökandens påstående att hen inte haft rätt till en rättvis rättegång inte hade utretts. Migrationsverkets och förvaltningsdomstolens beslut upphävdes och ärendet återförvisades till Migrationsverket för ny behandling.

Om tidsfristerna enligt utlänningslagen

Med ny ansökan avses en ansökan om internationellt skydd som en utlänning lämnar in efter att ha meddelats ett lagakraftvunnet beslut av Migrationsverket eller förvaltningsdomstolen på sin tidigare ansökan medan han eller hon fortfarande vistas i landet eller efter att ha fått ett beslut har lämnat landet för en kort tid.

Avgörandet HFD 2021:2 gällde bland annat frågan vad som avses med en kort tid enligt bestämmelsen. HFD ansåg att den korta tid enligt bestämmelsen som ändringssökanden inte varit i Finland, inte kan definieras allmänt, utan tidsfristen kan variera från fall till fall beroende på omständigheterna. I bedömningen av tiden ska bland annat beaktas de i ansvarsbestämmingsförfordningen fastställda förfarandena att överta eller ta tillbaka en sökande och tidsfristerna i anslutning till det. HFD ansåg med hänvisning till särdragen i ärendet att tidsfristen på drygt ett år i detta fall kunde betraktas som en kort tid enligt utlänningslagen.

Till slut

Frågorna om tid och rum är sammanvävda med varandra i ärenden som gäller internationellt skydd. Högsta förvaltningsdomstolens färskaste beslut är exempel på tillämpningssituationer där varje sökandes förutsättningar för internationellt skydd bedöms från fall till fall enligt utlänningslagen med beaktande av sökandens personliga omständigheter och aktuell landinformation.

I en jämförelse med den ovan beskrivna naturvetenskapliga tidstanken är man i ärenden som gäller internationellt skydd vid varje beslutstidpunkt ”nu” tvungen att förutom nutiden se bakåt och sedan bedöma framtiden som en helhet. Dessutom är stunden ”nu” i fortsatt rörelse och förändring. Dessa element kombineras sedan i olika ärenden med varierande betoning. Bedömningen är också relativ, till exempel ”en kort tid” kan inte definieras allmänt utan kan variera från fall till fall. I ett fall kan ett år vara en kort tid medan det i ett annat fall kan vara en längre än kort tid.

Beslut om förbehållsanmälan och malmletningstillstånd enligt gruvlagen som delar av en större beslutshelhet

Jaakko Autio, justitieråd

Den samhälleliga debatten kring gruvverksamheten och dess yttre ramar har varit livlig den senaste tiden. I diskussionen har framför allt gruvlagens tillståndsförfarande dykt upp, dess funktionalitet och förhållande till övriga tillstånds- och förvaltningsförfaranden i anslutning till miljön liksom projektens varaktighet. Innan ett gruvprojekt inleds ska man gå igenom en invecklad och stegvis beslutsprocess i vilken flera förvaltningsbeslut ingår. Besluten fattas under en längre tidsperiod, följer efter varandra och är delvis överlappande. I detta förfarande framträder upprepade gånger spänningarna mellan de olika intressena gällande utnyttjandet av naturresurser och miljöskydd.

De centrala tillstånds- och förvaltningsprocesserna enligt gruvlagen består av förbehållsbeslut, malmletningstillstånd, gruvtillstånd, gruvområdesinlösningsstillstånd, gruvförrättning, gruvssäkerhetstillstånd och beslut om upphörande av gruvdrift. På gruvdrift tillämpas förutom gruvlagen också förfaranden enligt

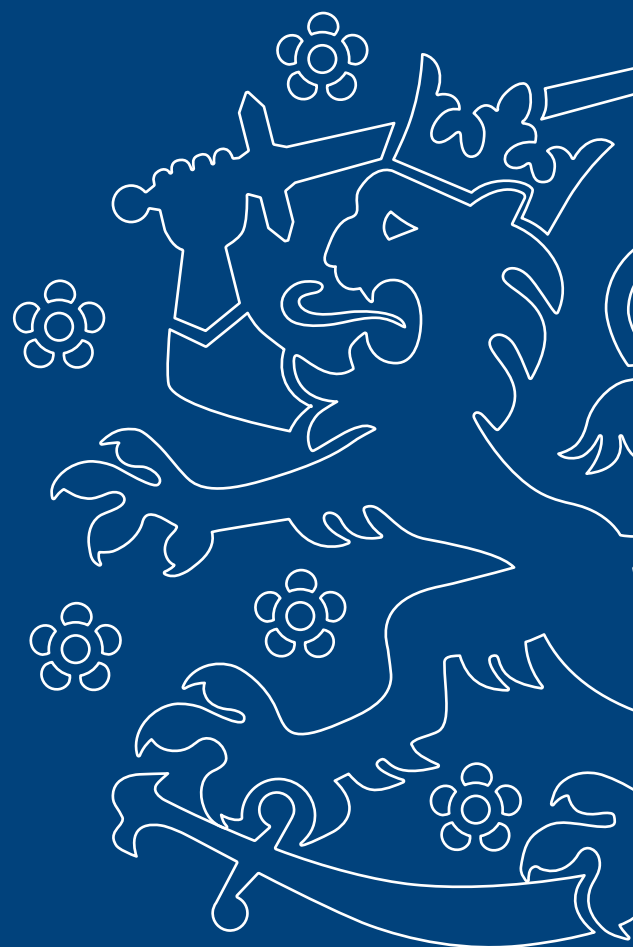
annan lagstiftning såsom tillståndsförfaranden enligt miljöskyddslagen och vattenlagen samt MKB-förfarande och områdets planering. Alla skeden är inte alltid nödvändiga och projektet kan av olika orsaker avstanna innan de egentliga gruvmineralerna har utnyttjats.

HFD får regelbundet avgöra förvaltningsbesluten i projektens olika skeden. År 2021 har tyngdpunkten legat på projekt som är i sin begynnelse, där man först reserverar områden för att göra en ansökan om malmletningstillstånd eller ansöker om malmletningstillstånd. I samband med utredningarna om malmletningen och malmförekomsterna har frågor om lokalbefolkningens partsbehörighet och malmletningens indirekta konsekvenser innan den egentliga gruvverksamheten börjat, varit aktuella.

Sådana beslut i början av gruvprocesserna var aktuella i de nedan presenterade två årsboksbesluten. I dem manifesteras utgångspunkten i den nuvarande gruvlagen att förbehåll och malmletning inte ännu

År 2021 har tyngdpunkten legat på projekt som är i sin begynnelse, där man först reserverar områden för att göra en ansökan om malmletningstillstånd eller ansöker om malmletningstillstånd.

innebär beslut om huruvida gruvverksamhet överhuvudtaget är möjlig på området. I samband med ett malmletningsbeslut bedöms enligt nuvarande lagstiftning endast konsekvenserna av malmletningen och bestämmelser i anslutning till den verksamheten.

Partsbehörighet i ett ärende som gällde förbehållsanmälan enligt gruvlagen

Årsboksbeslutet HFD 2021:145 gällde frågan om flera ändringssökandens besvär rätt över Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) beslut i deras egenskap av privatpersoner som idkar malmletning, fastighetsägare och invånare på området, näringsverksamhetsidkare, vattenområdets andelslag eller invånar- och miljöskyddsföreningar.

Tukes hade godkänt Magnus Minerals Ab:s förbehållsanmälan enligt gruvlagen. Förbehållet gav företaget företräde att ansöka om malmletningstillstånd inom ett 226 kvadratkilometer stort område i Joensuu, Ilomants och Kontioloax. Östra Finlands förvaltningsdomstol hade lämnat ändringssökandenas besvär över Tukes förbehållsbeslut utan prövning.

Enligt 7 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden får besvär över ett förvaltningsbeslut anföras av den som beslutet avser eller vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet. Förbehållsbeslutet avsåg inte ändringssökandena så besvär rätten bestämdes av om beslutet direkt påverkar deras rätt, skyldighet eller fördel. Ändringssökandena ansåg att en eventuell gruvverksamhet har negativa konsekvenser på områdets natur, värdefulla landskapsområden, näringsverksamheten och fastigheternas värde samt fastighetsägarnas möjligheter att få ersättningar från andra som idkar gruvverksamhet. Enligt besvärstillståndsansökan skapar förbehållet särskilt osäkerhet över den framtida markanvändningen.

Enligt 32 § 4 mom. i gruvlagen kan sökanden förbereda av ansökan om malmletningstillstånd reservera området genom en anmälan till gruvmyndigheten (förbehållsanmälan). En företrädesrätt som grundar sig på förbehållsanmälan är i kraft när anmälan har gjorts på det sätt som föreskrivs i 44 § och

det inte finns något hinder enligt gruvlagen för godkännande av förbehållet. Företrädesrätten upphör att gälla när gruvmyndighetens beslut med anledning av förbehållsanmälan (förbehållsbeslut) förfaller eller återkallas. Enligt 76 § 1 mom. i gruvlagen är ett förbehållsbeslut i kraft högst 2 år efter det att förbehållsanmälan har gjorts. Gruvmyndigheten ska när förbehållsbeslutets giltighetstid övervägs särskilt beakta den tid som behövs för uppgörandet av en arbetsplan och för andra åtgärder för att förbereda ansökan om malmletningstillstånd.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att förbehållsbeslutet inte som sådant innebär rätt till malmletning utan rätten till prospektering grundar sig oberoende av förbehållsbeslutet på 7 § i gruvlagen eller samtycke av fastighetsägaren enligt 9 § i gruvlagen. Enligt vad som har konstaterats i högsta förvaltningsdomstolens beslut HFD 2013:179 har förbehållsbeslutet inga andra rättsverkningar än att det ger ovan nämnda företrädesrätt till att ansöka om malmletningstillstånd på området i fråga. Eftersom förbehållsbeslutet inte innebär rätt till prospektering eller övriga åtgärder som ändrar miljön, har förbehållsbeslutet inte heller direkta konsekvenser för områdets miljövärden eller landskapsvärden. Förbehållets eventuella konsekvenser för värdet på fastigheterna inom området, idkandet av näringsverksamhet, områdets dragningskraft, investeringar eller över lag osäkerheten gällande markanvändningen, är indirekta.

Högsta förvaltningsdomstolen avsåg besvärerna och ansåg att eftersom förbehållsbeslutet varken avsåg ändringssökandena eller hade direkt påverkan på deras rätt, skyldighet eller fördel, hade ändringssökandena inte besvär rätt i ärendet. Slutresultatet i förvaltningsdomstolens beslut, med vilket ändringssökandenas besvär hade lämnats utan prövning, ändrades följaktligen inte.

Malmletningstillstånd i det särskilda renskötselområdet i samernas hembygdsområde

I ärendet HFD 2021:83 hade Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) åt Geologiska forskningscentralen

beviljat ett i gruvlagen avsett tillstånd för malmletning i samernas hembygdsområde och i det särskilda renskötselområde som hörde till ett lokalt renbeteslags renskötselområde i Enontekis. Den i ansökan avsedda malmletningen betydde i form av jordarbeten cirka tjugo 100–300 meter djupa borrhål på ett cirka 390 hektar stort område som utgjorde den större delen av renbeteslagets renskötselområde. Med tanke på området krävde terrängarbetet användning av snöskotrar och terrängfordon.

Sametinget, områdets renbeteslag och Finlands naturskyddsförbunds Lapplands krets r.f. yrkade att Tukes' och förvaltningsdomstolens beslut upphävs eftersom malmletningstillståndet uppgavs orsaka bland annat negativa konsekvenser för renskötelsen på området. Enligt ändringssökandena var de utredningar som bifogats ansökan om malmletningstillstånd ytterst allmänt hållna och delvis bristfälliga både avseende de bedömda miljökonsekvenserna och konsekvenserna för förutsättningarna att utöva den samiska kulturen.

Enligt 1 § 4 mom. i gruvlagen ska malmletning samordnas inom samernas hembygdsområde så att samernas rättigheter som urfolk tryggas. Enligt 38 § 1 mom. i gruvlagen ska tillståndsmyndigheten i samarbete med sametinget, renbeteslagen på området och sökanden utreda vilka konsekvenser malmletningen medför. Enligt 38 § 4 mom. i gruvlagen ska tillståndsmyndigheten inom det särskilda renskötselområdet i samarbete med renbeteslagen på området utreda vilka olägenheter verksamhet enligt tillståndet orsakar renskötelsen.

Samordningsförfarandet enligt 38 § 1 och 4 mom. i gruvlagen är sådana i 9 § i lagen om sametinget och i 53 § i rensskötsellagen avsedda specialbestämmelser gällande förhandlingsplikt som tillämpas på tillståndsärenden enligt gruvlagen. 38 § i gruvlagen innehåller inte närmare bestämmelser om hur samordningen och bedömningen av verksamhetens konsekvenser i praktiken ska genomföras.

Enligt högsta förvaltningsdomstolens beslut bedöms frågan om huruvida samordningsförfarandet varit sakligt och om projektets konsekvensbedömning varit tillräcklig utgående från varje enskilda projekts natur

och omfattning och de konsekvenser projektet enligt en förhandsbedömning anses ha. En etablerad form för samarbetet har varit utlåtanden och förhandlingar.

För att säkerställa att samordningsförfarandet grundar sig på tillräckliga fakta kan i enskilda fall enligt högsta förvaltningsdomstolen krävas en separat konsekvensbedömning av tillståndsmyndigheten för att säkerställa att samerna som urfolk har en verklig möjlighet enligt art. 27 i MP-konventionen att delta i tillståndsprocessen i syfte att uppnå samförstånd, och med vederbörlig hänsyn till FN:s deklARATION om ursprungsfolks rättigheter. Med beaktande av att identifiering av projektets konsekvenser för samernas rättigheter som ursprungsfolk krävde kunskap om samernas eget språk och kultur förutsatte samordningen redan av denna orsak och med beaktande av bestämmelserna i 38 § i gruvlagen att sametinget och områdets renbeteslag deltog i konsekvensbedömningen tillsammans med tillståndsmyndigheten.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att flera utlåtanden om malmletningstillståndsansökan hade begärts av sametinget och renbeteslaget. Som bilaga till Tukes' begäran om utlåtande hade fogats tillståndsansökan och utredningar om markanvändningen i och runt det område som omfattades av tillståndsansökan. En förhandling enligt 38 § 5 mom. i gruvlagen hade ordnats med anledning av tillståndsansökan. Tukes hade berett renbeteslaget tillfälle att ta ställning till vilka organ och personer som skulle delta i förhandlingarna. Renbeteslaget hade även efter förhandlingarna getts tillfälle att inkomma med skriftlig utredning.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att malmletningen som helhet var synnerligen småskalig verksamhet som varken involverade storskaliga prospekteringsgrävningar eller experimentell gruvdrift. Med beaktande av projektets karaktär och terrängåtgärdernas småskalighet, liksom den relativt låga terrängtrafikvolymen som härrörde sig från projektet, hade de konsekvenser som projektet tillsammans med andra projekt skulle rikta till samernas rättigheter som ursprungsfolk och i synnerhet renhållningen som en väsentlig del av den samiska kulturen, utretts tillräckligt

enligt 38 § i gruvlagen.

Genom samordningsförfarandet hade man skapat sådana förhållanden att samerna som urfolk hade haft en verklig möjlighet att i enlighet med art. 27 i MP-konventionen delta i tillståndsförfarandet för att uppnå samförstånd och med vederbörlig hänsyn till FN:s deklaration om ursprungsfolks rättigheter. Enligt den utredning som erhållits vid samordningsförfarandet innehöll malmletningstillståndet bestämmelser för att minska och förhindra eventuella olägenheter för renskötseln.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att malmletningen som helhet var synnerligen småskalig verksamhet som varken involverade storskaliga prospekteringsgrävningar eller experimentell gruvdrift.

Högsta förvaltningsdomstolen avslag sametingets och renbeteslagets besvär över malmletningstillståndet. Slutresultatet i förvaltningsdomstolens beslut ändrades inte.

En reform av gruvlagen är under arbete

Den nuvarande gruvlagen är från år 2011 och inga sådana ”garantireparationer” som oftast ingår i uppföljningen av en större helhetsreform av lagstiftningen har gjorts. I arbets- och näringsministeriet är en reform av gruvlagen under arbete. Lagreformen grundar sig på regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering. Syftet med Reformen av gruvlagen 2020–2022 är att förbättra miljöskyddet och verksamhetsförutsättningarna i anslutning till gruvor. Regeringen vill även stärka acceptansen för gruvor lokalt och parternas möjligheter till påverkan. I samband med förbehållsbesluten och malmletningstillstånden har frågan väckts om hur länge undersöknings- och utredningsskedet kan pågå. Lagberedningen stöds också av den utredning om hur gruvlagen fungerar som gjorts av JD Pekka Vihervuori och som färdigställdes 2019, ”Bedömning av hur lagstiftningen om gruvdrift fungerar”. I utredningen ingår åtgärdsförslag gällande lagändringar.

Tidtabellen för gruvlagsreformen har dragit ut på tiden och i skrivande stund har ingen regeringsproposition ännu avgetts, utan den ges i början av år 2022. Den omfattande samhällsdebatten rörande gruvlagen har tydligt fört fram de kraftiga spänningarna i samband med att utnyttja gruvmineraler eller låta bli det samma. Det är viktigt att gruvlagsreformen trots motstridigheterna fås igenom och de olika bristerna som har identifierats i såväl förfarandena som i innehållet korrigeras. Vid sidan av gruvlagsreformen förnyas också sametingslagen. Enligt förslaget ska samernas möjligheter att delta i projekt som påverkar samernas rättigheter utökas och förfarandena specificeras. Denna reform har sina egna indirekta konsekvenser för gruvprojekten i norra Finland.

Utformningen av lagstiftningen är lagstiftarens uppgift. Högsta förvaltningsdomstolens arbetsfält enligt den nuvarande gruvlagens system – liksom efter reformerna – är att avgöra ärendena enligt ikraftvarande lagstiftning, med begripliga skäl och möjligast snabbt med beaktande av projektets omfång. I stora projekt kan behandlingen av ärendena naturligtvis ta längre tid.

Högsta förvaltningsdomstolens beslut som gäller beskattning under år 2021

Vesa-Pekka Nuotio, justitieråd

Beskattning kan beskrivas som den skattskyldigas prestationsskyldighet i förhållande till en given ekonomisk händelse. Eftersom de skattskyldigas ekonomiska verksamhet är mångsidig gäller de skatterättsliga besluten synnerligen olika situationer. I enlighet med detta har situationer från många olika ekonomiska verksamheter varit framme i högsta förvaltningsdomstolens skatterättsliga beslut år 2021.

Beskattning av inkomster och avdrag för utgifter

I de ärenden där ändringssökandet har gällt inkomstbeskattning har frågan varit om den skattskyldiga kan

göra avdrag från sina skattepliktiga inkomster för någon utgift eller förlust, eller, om någon ekonomisk fördel som den skattskyldiga har erhållit är skattepliktig eller skattefri inkomst. Högsta förvaltningsdomstolen gav år 2021 fyra årsboksbeslut som gällde företags rätt att göra avdrag för räntekostnader. I två årsboksbeslut har frågan gällt ett så kallat hjälpbolags rätt att dra av räntor för en skuld som tagits för anskaffning av aktier. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att ett hjälpbolag som förvärvat aktierna av en oberoende part, fick göra avdrag för sina ränteutgifter (HFD 2021:179). Däremot ansågs ränteutgifter på grund av koncernin-
terna arrangemang inte avdragsgilla för hjälpbolaget

(HFD 2021:178). I de andra ärendena som gällde rätten att avdra ränteutgifter var det fråga om balansjämförelse och tillämpning av begränsningarna av ränteavdrag enligt lagen om beskattning av inkomst av näringsverksamhet. Högsta förvaltningsdomstolen har i dessa ärenden bedömt frågan om vilket bolag i samma intressesfär som har bestämmande inflytande över det finska bolag som anmält ränteavdraget (HFD 2021:123). Vidare har högsta förvaltningsdomstolen tagit ställning till förutsättningarna för balansjämförelse (HFD 2021:124).

Skatteplikt på inkomster behandlades i ett ärende som gällde ett aktiebolag och dess utdelade dividender som en del aktieägare aldrig lyft utan vilka blivit skulder för bolaget. Skulderna hade sedermera preskriberats. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att de preskriberade skuldernas belopp var skattepliktig inkomst för bolaget (HFD 2021:150).

Skattefrågor som gäller nya företeelser och teknologi

Det är vanligt att det råder osäkerhet om nya företeelsers och teknologiers behandling i beskattningen. Den skattskyldiga kan ändå utreda en planerad åtgärds skattepåföljder genom att be om förhandsavgörande från Skatteförvaltningen eller centralskattenämnden. Dessa förhandsavgöranden är överklagbara. Överklagandet kan leda till att den nya företeelsens eller teknologins behandling i beskattningen prövas i högsta förvaltningsdomstolen.

År 2021 avgjorde högsta förvaltningsdomstolen till exempel ett ärende som gällde peer to peer -uthyrning (P2P) där frågan var om den oavbrutna boendetiden enligt 48 § 1 mom. i inkomstskattelagen som gäller den skattskyldiges överlåtelsevinst för egen bostad hade brutits, och om den köpesumma den skattskyldige fick för försäljningen av de aktier som berättigar till besittning av bostaden var skattepliktig inkomst ifall den skattskyldiga hyrde ut sin bostad enligt P2P-modell i högst två veckor. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att också en kortvarig uthyrning av det här slaget avbryter boendetiden (HFD 2021:75).

Högsta förvaltningsdomstolen har år 2021 ta-

git ställning till hur försäljning av överskottsel som ett fastighetsaktiebolag producerade med solcellsanläggning skulle behandlas i mervärdesbeskattningen. Överskottseln var den andel av den el som hade producerats med bostadsaktiebolagets solcellsanläggning som blev oförbrukad i de gemensamma utrymmena och i aktieägarnas bostäder. Överskottsel producerades till exempel under mycket soliga dagar då en stor del av invånarna var borta hemifrån. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att den sporadiska och ringa försäljningen av bostadsaktiebolagets överskottsel inte, bedömd som en helhet, var rörelsemässig försäljning enligt 1 § i mervärdesskattelagen. Bostadsaktiebolaget skulle inte betala mervärdesskatt på försäljningen av överskottsel (HFD 2021:20).

Högsta förvaltningsdomstolen har vidare år 2021 tagit ställning till tillämpningen av punktskattelagen på framställningen av smoothier i en smoothiebar. Basråvaran i smoothierna är frukt, bär och grönsaker samt isbitar men även saft pressad av bär eller frukter och till exempel yoghurt och kokosmjölk kan tillsättas i dem. Smoothierna har en tjock konsistens och dricks med ett brett sugrör. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att bolaget skulle betala punktskatt för framställningen av smoothierna (HFD 2021:126).

Beslut som gäller fastighetsskatt

I Finland betalas ingen skatt till staten enligt egendomens mängd. Däremot betalar fastighetsägarna fastighetsskatt till kommunen. I högsta förvaltningsdomstolen har ovanligt många ärenden den senaste tiden gällt fastighetsbeskattning. År 2021 publicerade högsta förvaltningsdomstolen hela sju beslut som gällde fastighetsbeskattning.

En del av besluten gällde vilken egendom som omfattas av fastighetsskatten och hur denna egendom ska värderas. Högsta förvaltningsdomstolen har till exempel ansett att fastighetsskatt ska erläggas för en fastighet som ägs av ett gruvbolag och används i gruvindustrin. Fastighetens mark ska värderas enligt beräkningsgrunderna för byggmark. De på fastigheten belägna bassängerna för anrikningssand och avrinning ansågs likaså ingå i beskattningsgrunden för fast-

ighetsskatten. Bassängerna skulle värderas enligt deras byggkostnader och från återanskaffningsvärdet skulle göras årliga åldersavdrag (HFD 2021:85).

År 2021 publicerade högsta förvaltningsdomstolen hela sju beslut som gällde fastighetsbeskattning.

Om åldersavdrag som görs från beskattningsvärdet för byggnader och konstruktioner bestäms i 30 § i lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen. I paragrafens 1 mom. uppräknas olika byggnader såsom bostadshus och kontorsbyggnader samt butiker, lager och fabriker, och deras respektive åldersavdrag. Alla byggnader går att jämföra med någon i bestämmelsen nämnd byggnad. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att bestämmelsen ska tolkas till den skattskyldiges förmån om byggnaden inte direkt går att jämföra med någon av de byggnadstyper som nämns i bestämmelsen. Följaktligen skulle på åldersavdrag för en metrostationsbyggnad tillämpas åldersavdraget om fyra procent för butiks-, lager-, fabriks-, verkstads-, ekonomi- och andra med dem jämförbara byggnader (HFD 2021:79).

Frågor som gäller beskattningsförfarandet

De skatteärenden som högsta förvaltningsdomstolen behandlar gäller inte enbart skyldigheten att beta-

la skatt eller skattens belopp, utan de kan gälla även det huruvida beskattningsförfarandet har varit lagenligt. Högsta förvaltningsdomstolen har till exempel bedömt om Skatteförvaltningen motiverat sitt beslut lagenligt i en situation där Skatteförvaltningen som motivering för besluten uppgav att de grundade sig på en skatterevisionsberättelse som tagits in som bilaga till besluten. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att Skatteförvaltningens förfarande inte var lagstridigt med hänvisning till förarbetena till 44 § i förvaltningslagen (RP 72/2002 rd) enligt vilka motiveringarna också kan tas in som bilaga till beslutet och eftersom det inte fanns skäl anse att den skattskyldiges rättssäkerhet eller möjlighet till sökande av ändring i ett mervärdesskatteärende äventyras på den grunden att motiveringen för debiteringsbeslutet ingår i den revisionsberättelse som tagits in som bilaga till beslutet (HFD 9.4.2021 liggarnummer 144).

Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt betydelsen av den skattskyldiges för inkomstbeskattningen lämnade uppgifternas sanningsenlighet i en situation där Skatteförvaltningen hade godkänt den skattskyldiges begäran om att fastställa en överlåtelseförlust. Den skattskyldige hade uppgett sig ha överlåtit aktier åt ett försäkringsbolag som premie för en sparlivförsäkring. Det framgick senare att ingen sådan överlåtelse hade skett. Tidsfristen för Enheten för bevakning av skattetagarnas rätt att söka ändring hade då redan gått ut, varför Enheten genom extraordinärt ändringsökande ansökte om återbrytande av det beslut som gällde den skattskyldiges överlåtelseförlust. Högsta förvaltningsdomstolen godkände Enhetens för bevakning av skattetagarnas rätt ansökan om återbrytande, återbröt beslutet att fastställa överlåtelseförlusten och återförvisade ärendet till Skatteförvaltningen för rättelse av beskattningen eftersom den skattskyldiga ansågs medvetet ha lämnat oriktiga uppgifter i och med sin omprövningsbegäran och genom sitt förfarande ha erhållit en ekonomisk förmån som till sin storlek kunde anses betydande. I beslutet beaktades också ärendets allmänna betydelse för skattesystemets trovärdighet och en lika behandling av de skattskyldiga (HFD 2021:63).

Fordonsspecifika avgifter för trafikförseelse – effektiv förvaltning på bekostnad av rättssäkerheten?

Toni Kaarresalo, justitieråd

Det nya påföljdssystemet enligt vägtrafiklagen

Det på trafikförseelseavgift baserade påföljdssystemet i vägtrafiklagen togs i bruk 1.6.2020 när vägtrafiklagen trädde i kraft. Ordningsboten byttes till trafikförseelseavgift som påföljd enligt vägtrafiklagen.

I vägtrafiklagen ingår även bestämmelser om fordonsspecifik avgift för trafikförseelse. Grunden för den fordonsspecifika avgiften för trafikförseelse är typiskt en genom automatisk trafikövervakning ”kamerastolpe” upptäckt överhastighet. Tidigare kunde en så kallad villkorlig ordningsbot skrivas ut i dylika fall.

För en fordonsspecifik avgift för trafikförseelse svarar den som i registret antecknats som fordonets ägare, innehavare eller tillfälliga användare eller den som ansvarar för användningen av en bil. Den som ansvarar för användningen av en bil svarar särskilt för fordon som ägs av företag eller andra juridiska personer, som saknar anteckning om en fysisk person som innehavare. Sådana är till exempel fordon som ägs av biluthyrningsföretag eller fordon som används gemensamt av arbetstagarna i byggföretag, servicebolag, logistikföretag eller motsvarande.

En enskild person som ansvarar för användningen av en bil kan svara för trafikförseelser som gjorts med hundratals bilar, utan att hen kan påverka trafikförseelserna eller ens upptäcka att de skett. Den som ansvarar för användningen av en bil är ändå fri från ansvar om personen meddelar vem som använde det motordrivna fordonet vid tidpunkten för förseelsen. Ofta hittas den uppgiften lätt – till exempel ett biluthyrningsföretag vet utan tvivel vem som har hyrt hyrbilen. Enkelt i teorin men hur går det till i praktiken?

Den som ansvarar för användningen av en bil hörs inte och beslutet delges inte bevisligen

Vägtrafiklagen utgår ifrån att den som påförs en fordonsspecifik avgift för trafikförseelse inte hörs innan avgiften påförs. Personen hörs endast om det av någon särskild orsak är behövligt. Enligt den praxis som verkar ha bildats, anser man sällan att en sådan orsak finns. Till exempel har en och samma person som är ansvarig för användningen av en bil, utan att ha blivit hörd, blivit påförd flera olika avgifter där bilden från stolpkameran visar olika ansikten på varje bild.

Den för användningen ansvariga kan således inte på förhand meddela polisen vem som i verkligheten har framfört fordonet. I stället blir hen tvungen att yrka att den påförda avgiften undanröjs i efterskott genom omprövning. Omprövningen har en tidsfrist om 30 dagar. Det är följaktligen väsentligt ur rättsskyddssynpunkt att den för användningen ansvariga på ett tillförlitligt sätt delges det beslut som ska omprövas.

Enligt vägtrafiklagen delges ett beslut om fordonsspecifik avgift för trafikförseelse genom vanlig delgivning. Delgivningen sker alltså inte bevisligen utan till exempel per post genom brev. Det går inte att följa upp ett sådant brev. Omvänt är det nästan omöjligt för brevet mottagare att bevisa att brevet inte har kommit fram eller att brevet kommit fram först efter en lång tid. Enligt lagen har delgivning trots det skett den sjunde dagen efter det att brevet avsändes.

Osäkerheten i delgivningen ökas av att de fordonsspecifika avgifterna för trafikförseelse går igenom flera olika system innan de landar hos mottagaren. Åtminstone år 2021 behandlades ärendena först i polisens eget system för behandling av trafikförseelseavgifter, varifrån de skickades till ett system som upprätthålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Myndighetens för digitalisering och befolkningsdata system kontrollerade utgående från uppgifterna om den person beslutet gällde om hen använder den elektroniska tjänsten i ärendehantering. Ifall personen tagit i bruk e-tjänsten dirigerades beslutet till e-tjänsten för att vänta på elektronisk delgivning. I övriga fall skickades beslutet till Posten för att vänta på postning.

Den person som ansvarar för användningen av en bil i till exempel en biluthyrningsfirma eller bilaffär kan lätt få tiotals fordonsspecifika trafikförseelseavgifter under ett år. Det är väl få som utan tvivel antar att varje enskild avgift behandlas problemfritt i flera olika datasystem och ännu hinner fram i tid per post.

Problemen med systemet märks i högsta förvaltningsdomstolen

I årsskiftet 2020 – 2021, cirka ett halvt år efter att den nya vägtrafiklagen hade trätt i kraft, började det komma in ansökningar till högsta förvaltningsdomstolen

om återställande av försutten tid i ärenden som gällde fordonsspecifika avgifter för trafikförseelse. I slutet av år 2021 hade nästan 120 ansökningar om återställande av försutten tid gjorts.

Återställande av försutten tid är ett extraordinärt rättsmedel att återställa en tidsfrist för sökande av ändring som har försuttits till exempel på grund av laga förhinder eller något annat synnerligen vägande skäl. Endast högsta förvaltningsdomstolen kan återställa en försutten tidsfrist.

De som ansökte om återställande av försutten tid var i regel personer som ansvarar för användningen av en bil eller motsvarande ansvars personer i företag. I ansökningarna framfördes typiskt att sökanden inte hade fått beslutet om trafikförseelseavgiften och därför inte hade kunnat begära omprövning inom den i lagen utsatta tidsfristen. Sökanden hade i regel blivit varse beslutet först i och med betalningsuppmaning, flera månader efter trafikförseelsen. I värsta fall hade samma person påförts tiotals avgifter.

En mängd om omkring 120 ärenden kan anses betydande. Det verkliga problemet lär vara betydligt större än detta antal. Vi kan anta att många som ansvarar för användningen av en bil själv har betalat den för någon annans förseelse påförda trafikförseelseavgiften utan att vilja ansöka om återbrytande av försutten tid hos högsta förvaltningsdomstolen med en rättegångsavgiftsrisk om flera hundra euro.

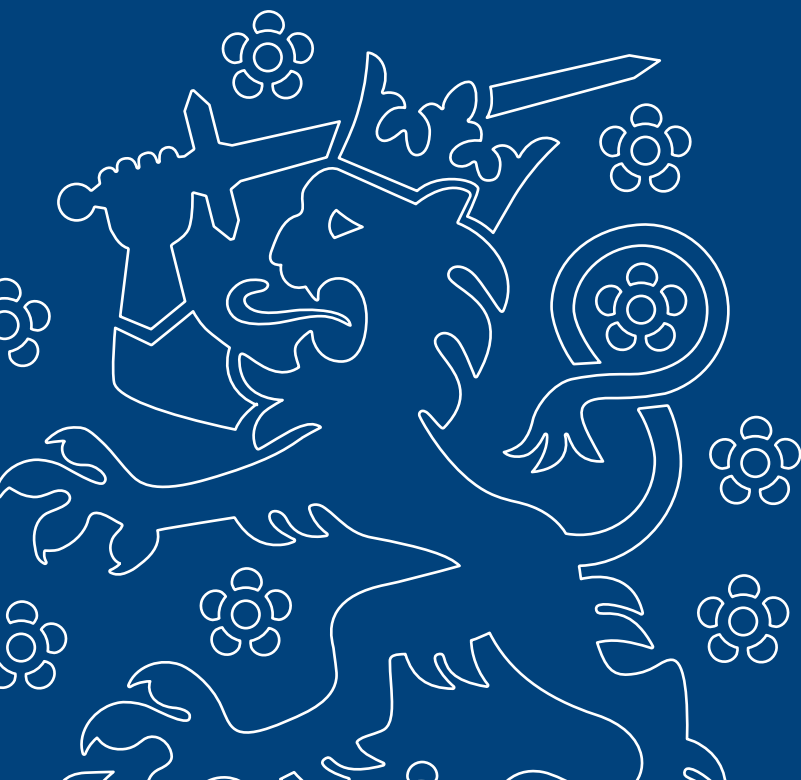
Högsta förvaltningsdomstolen skaffade under året flera utredningar om problemen i anslutning till de fordonsspecifika avgifterna för trafikförseelse. Ur utredningarna framgick att flera olika problem med datasystemen hade påverkat delgivningen av tusentals avgifter åtminstone under den senare hälften av år 2020. I flera fall förblev det osäkert om delgivningen verkligen hade skett också under andra tidsperioder än under den tidsperiod då problemen var kända.

Återställandet av försutten tid svarar på rättssäkerhetskraven

Högsta förvaltningsdomstolen återställde under år 2021 i flera fall den försuttna tiden för att göra en omprövningsbegäran i ärenden som gällde fordonsspeci-

Det är inte effektivt att ett ärende som behandlas i ett massförfarande verkar skötas smidigt inom förvaltningen medan den högsta rättsinstansen tvingas återställa försuttna tidsfrister i en sammansättning med fem domare och en föredragande för att kraven på rättssäkerheten ska förverkligas.

fik avgift för trafikförseelse. De återställda tidsfrister-
na gällde avgifter som påförts under senare hälften av
år 2020.

Återställandet motiverades bland annat med en hän-
visning till de omfattande systemproblemen och de ef-
terföljande oklarheterna i delgivningen vilka berod-
de på myndigheten, liksom kraven på att garantera en
rättvis rättegång. I flera fall ansågs på grund av om-
ständigheterna i ärendet att ett återställande av tids-
fristen var befogat så att den person som ansvarar för
användningen av bilen fick möjlighet att göra en om-
prövningsbegäran över trafikförseelseavgiften. Några
ansökningar är ännu anhängiga.

Återställande av försutten tid grundar sig på en hel-
hetsbedömning av de i ansökan framförda grunderna
och övrig utredning i ärendet. Inte ens omfattande pro-
blem i delgivningen av besluten innebär att tidsfristen
för omprövningsbegäran skulle återställas för alla be-
slut som fattats under en given tid. Oberoende av pro-
blemen har tusentals beslut behandlats i systemet och
delgetts normalt.

Problemen i anslutning till delgivningen kan inte
heller betyda att de för användningen ansvariga inte
skulle ha ansvar för sitt eget agerande. Till exempel i
situationer där den som ansvarar för användningen
har underlåtit att följa upp beslut som skickats till hen,
eller där trafikförseelseavgiften inte har omprövats på
grund av att hen inte har kontrollerat att den per post
skickade omprövningsbegäran har kommit fram till
polisen, har ansökan om återställande av försutten tid
avslagits. Också till exempel det, när ansökan om åter-
ställande har gjorts, kan inverka på förutsättningarna
för återställande av tidsfristen.

Effektiv förvaltning – men till vilket pris?

När vägtrafiklagen stiftades fäste grundlagsutskot-
tet stor uppmärksamhet vid det nya påföljdssyste-
mets rättssäkerhetsaspekter (GrUU 9/2018 rd). Fle-
ra ställen i lagförslaget gav anledning till oro. Många
av dem hänförde sig till hur det eftersträvade adminis-
trativt kostnadseffektiva systemet passar ihop med de
i grundlagen tryggade kraven på rättssäkerhet och god
förvaltning.

På grund av grundlagsutskottets betänkande gjor-
des flera ändringar i lagförslaget men också efter dem
lämnar helheten rum för förbättring. Åtminstone för
de för användningen ansvariga personerna verkar sys-
temet ha blivit ytterst strängt utan att detta till alla de-
lar skulle synas i hur rättssäkerhetskraven förverkligas.
Frågan är inte enbart ekonomisk. Upprepade trafikför-
seelseavgifter kan snabbt påverka körrätten.

Som fenomen är den för användningen ansvarigas
ansvar inte i sig nytt. Också tidigare kunde den för an-
vändningen ansvariga påföras en villkorlig ordnings-
bot. Men de tidigare bestämmelserna skyddade bättre
än de nuvarande den ansvarigas ställning bland annat
genom hur man utredde vem som var skyldig till för-
seelsen, ansvaret för utredningen och ansvarsfrihet för
den som ansvarade för användningen av bilen. Änd-
ringen i de för användningen ansvarigas ställning kan i
praktiken anses vara betydande.

Påförandet av fordonsspecifika avgifter för trafikför-
seelse är till sin natur ett massförfarande för lindriga
förseelser. Det är begripligt och acceptabelt att polisen
inte i varje enskilt ärende har förpliktats genomföra en
undersökning efter vilken avgiften genast säkert påförs
rätt mottagare. Systemet kan ändå inte enbart med
hänvisning till effektiv förvaltning byggas så att de för
den enskildes rättssäkerhet väsentliga minimikraven
förblir oförverkligade. Effektivitet kan inte heller bedö-
mas enbart ur förvaltningens synvinkel utan det är hel-
heten som är relevant. Det är inte effektivt att ett ären-
de som behandlas i ett massförfarande verkar skötas
smidigt inom förvaltningen medan den högsta rättsin-
stansen tvingas återställa försuttna tidsfrister i en sam-
mansättning med fem domare och en föredragande för
att kraven på rättssäkerheten ska förverkligas.

Situationen är utan tvivel besvärlig också för polisen.
Automatisk hastighetsövervakning är en viktig del av
trafikövervakningen. Vi har skäl att tro att man inom
polisen har arbetat och arbetar för att förbättra sys-
temet. Det återstår att se om situationen kan korrige-
ras till exempel med hjälp av tekniska lösningar eller
om de grundläggande lösningarna för påföljdssystemet
inom vägtrafiken kräver korrigerande åtgärder av lag-
stiftaren.

Besöksförbud kränkte rätten till privat- och familjeliv

Kristina Björkvall, referendarieråd

Frågor med anknytning till coronapandemin aktualiserades i många ärenden i högsta förvaltningsdomstolen under år 2021, men de stod sällan så starkt i fokus som i årets första årsboksbeslut HFD 2021:1. Ärendet gällde lagligheten hos ett besöksförbud som utfärdats för boendeenheter inom handikappservicen.

Ändringssökande i ärendet var en man vars hem var en boendeenhet för gravt handikappade vuxna med behov av dygnetruntvård och hans far. Far och son bodde i samma hus, men faderns bostad hörde inte till boendeenheten. Fadern uppgavs besöka sin son praktiskt taget dagligen bland annat på grund av den gravt handikappade sonens behov av hjälp.

Beslutet om besöksförbud

I syfte att stoppa smittspridningen av coronavirus COVID-19 hade på våren 2020 utfärdats ett besöksförbud för kommunens boendeenheter inom handikappservicen. Ändringssökandet gällde handikappservicechefens beslut, givet 29.5.2020, om att förlänga besöksförbudet så att det gällde för juni månad. Besöksförbudet gällde inte nödvändiga rehabiliteringstjänster eller sådana personliga assistenter som avses i lagen om handikappservice, men för ändringssökandenas del hindrade det faderns besök hos sonen.

Enligt beslutet var besöksförbudet nödvändigt för att bekämpa spridning av coronavirussmitta bland invånarna på boendeenheterna för personer med funktionsnedsättning, av vilka en del hörde till riskgruppen för allvarlig coronavirussjukdom. Beslutet hade motiverats med 17 § i lagen om smittsamma sjukdo-

mar samt social- och hälsovårdsministeriets direktiv, daterade 20.3 och 1.4.2020, och linjedragningen enligt regeringens beslut 4.5.2020.

Social- och hälsovårdsministeriet hade med sitt direktiv 20.3.2020 uppmanat kommunerna att instruera cheferna för de enheter på kommunens område som erbjuder dygnetruntvård att utfärda besöksförbud. I sitt direktiv 1.4.2020 hade social- och hälsovårdsministeriet konstaterat att 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar reglerar bekämpningen av infektioner på verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och att chefen för en verksamhetsenhet kan utfärda besöksförbud för att avvärja smittspridning. Enligt regeringens linjedragning 4.5.2020 var begränsningen av besök på verksamhetsenheter inom social- och hälsovården i kraft tills vidare för att tas upp på nytt i juni.

Ändringssökandet

Till beslutet hade fogats en anvisning för sökande av omprövning, men för att trygga sin rättssäkerhet och med åberopande av bestämmelsen om ändringssökande i 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar anförde ändringssökandena också besvär till Helsingfors förvaltningsdomstol. De ansåg att besöksförbudet var lagstridigt. Enligt besvären utgjorde 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar inte grund för besöksförbud och ett allmänt besöksförbud var i vilket fall som helst oproportionerligt. Genom att förhindra ändringssökandena från att träffas begränsades deras grundläggande och mänskliga rättigheter i oskälig grad utan förankring i lag.

17 §

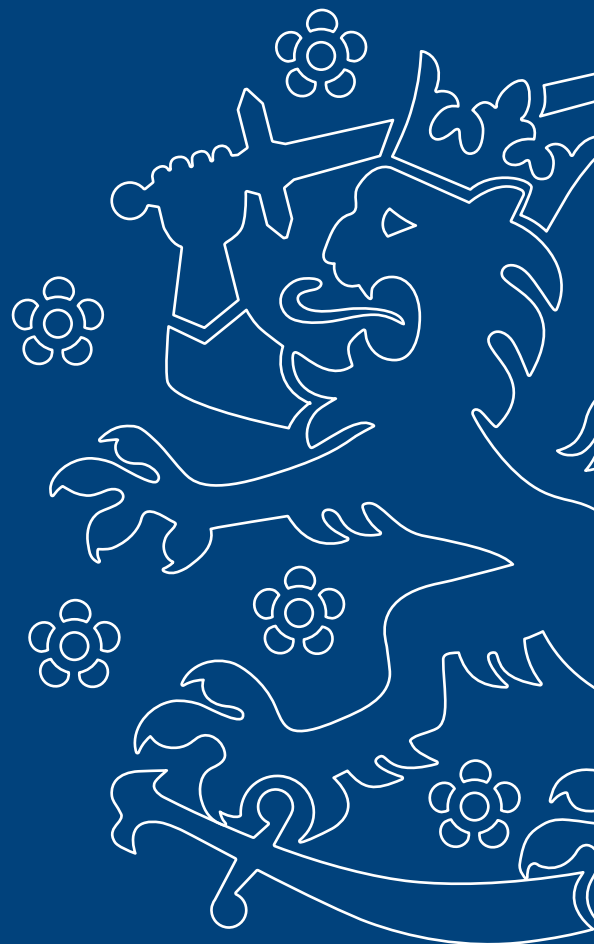
lag om smittsamma sjukdomar (1227/2016)

Bekämpning av vårdrelaterade infektioner

Verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och socialvården ska systematiskt bekämpa vårdrelaterade infektioner. Åtgärderna ska samordnas med de åtgärder för främjande av patient säkerheten som anges i 8 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Den som är chef för verksamhetsenheten ska följa upp förekomsten av smittsamma sjukdomar och mikrober som är synnerligen resistenta mot läkemedel och sköta smittbekämpningen. Verksamhetsenheten ska svara för ändamålsenligt skydd för och placering av patienterna, klienterna och de anställda och se till att antimikrobiella läkemedel används som sig bör.

Enhetschefen ska biträdas av sådana yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som är insatta i bekämpningen av smittsamma sjukdomar och samordna sin verksamhet med de åtgärder som kommunen eller samkommunen genomför samt med riksomfattande program för infektionsbekämpning som anknuter till vården.

Förvaltningsdomstolen avvisade besvären

Förvaltningsdomstolen ansåg att det var fråga om förvaltningsbesvär, men att handikappservicechefens beslut inte var att betrakta som ett sådant överklagbart beslut som avses i 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ändringssökandenas behov av rättsskydd eller tillgång till ett sådant effektivt rättsmedel som grundläggande och mänskliga rättigheter förutsätter för- anledde enligt beslutet inte heller en annorlunda tolkning. Besvären avvisades således utan prövning i sak.

Förvaltningsdomstolen anförde i motiveringarna till sitt beslut bland annat att 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar inte gav chefen för en verksamhetsenhet rätt att utfärda besöksförbud. Förutsättningen för en sådan åtgärd som inkräktade på berörda personers grundläggande fri- och rättigheter var med beaktande av lagbundenhetsprincipen enligt 2 § 3 mom. i Finlands grundlag och det krav på avgränsning och exakthet som gäller när grundläggande fri- och rättigheter begränsas noggrann reglering i lag. Besöksförbudet var en sådan åtgärd. Ett rättsligt bindande besöksförbud för en verksamhetsenhet kunde därför inte utfärdas på grundval av 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Situationen skulle inte tolkas annorlunda därför att social- och hälsovårdsministeriet därförinnan gett direktiv om saken.

Förvaltningsdomstolen ansåg att beslutet inte kunde betraktas som rättsligt bindande och att det inte heller var riktat mot ändringssökandena. Besöksförbudet hade inte utfärdats i syfte att begränsa kontakten dem emellan, utan bara indirekt försvårat deras umgänge med varandra. Förvaltningsdomstolen konstaterade ytterligare att besöksförbudet sedermera hade upphört 25.6.2020.

Besöksförbud en aktuell fråga

Samtidigt som ärendet varhängigt vid förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen hade Riksdagens justitieombudsman i flera avgöranden med anledning av klagomål över motsvarande besöksförbud ansett att social- och hälsovårdsministeriets direktiv hade varit oriktiga och lett till lagstridiga förbud mot eller begränsningar av besök på boendeenheter

inom social- och hälsovården.

Östra Finlands förvaltningsdomstol hade i ett ärende som också gällde begränsning av kontakterna ansett att bestämmelsen i 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar inte gav myndigheten behörighet att utfärda rättsligt bindande besöksförbud för boendeenheter. Då ärendet gällde grundläggande och mänskliga rättigheter skulle ändringssökandena garanteras ett effektivt rättsmedel. Förvaltningsdomstolen prövade besvären och fastställde att umgänget mellan ändringssökanden och en anhörig på en kommunal enhet för dygnetruntvård inte hade kunnat begränsas med den instruktion som ärendet gällde (16.10.2020, beslut 20/1059/1).

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att beslutet var överklagbart

Med sitt årsboksbeslut HFD 2021:1 beviljade högsta förvaltningsdomstolen ändringssökandena besvärstillstånd i ärendet och prövade i första hand frågan om beslutets överklagbarhet.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att behörigheten att utfärda besöksförbud hade angetts stöda sig på 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Det framgick av de i beslutet refererade direktiven social- och hälsovårdsministeriet hade givit att verksamhetsenheterna inom socialomsorgen hade uppmanats att utfärda besöksförbud för enheterna med stöd av 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar. Trots att detta lagrum inte innehöll någon bestämmelse om vare sig besöksförbud eller andra former av begränsning av kontakterna för boende på verksamhetsenheter inom socialomsorgen hade direktivet gett stöd för en sådan tolkning av 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar, enligt vilken chefen för en verksamhetsenhet hade kunnat förbjuda besök.

Den uttryckliga avsikten med handikappservicechefens beslut hade varit att utfärda ett rättsligt bindande besöksförbud för boendeenheterna inom handikappservice. Besöksförbudet hade utfärdats för att skydda boendeenhetens invånare och personal från att smittas av coronavirus COVID-19.

Handikappservicechefens beslut hade inneburit ett

avgörande i ett förvaltningsärende som gällde boendeenheterna inom handikappservicen. Besöksförbudet hade de facto begränsat ändringssökandenas rätt till privat- och familjeliv. Således var det fråga om ett sådant beslut som gällde ändringssökandenas rättigheter och skyldigheter och vars laglighet de enligt 21 § i grundlagen hade rätt att få behandlad och avgjord vid domstol. Handikappservicechefens beslut hade med stöd av 90 § i lagen om smittsamma sjukdomar kunnat överklagas genom besvär till förvaltningsdomstolen. Det hade således varit fel att bifoga en anvisning för sökande av omprövning enligt kommunallagen till beslutet.

Förvaltningsdomstolen anförde i motiveringarna till sitt beslut bland annat att 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar inte gav chefen för en verksamhetsenhet rätt att utfärda besöksförbud.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att handikappservicechefens beslut skulle betraktas som ett sådant överklagbart beslut som avses i 6 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden och att förvaltningsdom-

stolen inte hade bort avvisa besvären på de grunder den angett i sitt beslut. Andra hinder för att pröva besvären förelåg inte heller. Förvaltningsdomstolens beslut skulle därför upphävas.

Besöksförbudet var lagstridigt

Högsta förvaltningsdomstolen prövade härefter huruvida handikappservicechefen hade kunnat utfärda ett besöksförbud för boendeenheterna inom handikappservicen med stöd av 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar.

Den rättsliga bedömningen av handikappservicechefens behörighet förutsatte inte prövning av sådana materiella rättsfrågor som regleras i lagen om smittsamma sjukdomar. Därför ansågs det inte vara nödvändigt att återförvisa ärendet till förvaltningsdomstolen för att handläggas enligt 7 § 1 mom. 5 punkten i lagen om förvaltningsdomstolar i en sammansättning som omfattar en sakkunnigledamot, utan ärendet togs för undvikande av dröjsmål till omedelbar prövning i högsta förvaltningsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att besöksförbudet som utfärdats för boendeenheten innebar ett långt gående intrång i invånarnas skyddade privat- och familjeliv. Bestämmelsen i 17 § i lagen om smittsamma sjukdomar gällde bekämpning av vårdrelaterade infektioner. Lagrummet föreskriver ingen behörighet till åtgärder som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. Lagen stipulerar sådan behörighet bara för situationer som kräver karantän och isolering. Besök på en boendeenhet för personer med funktionsnedsättning hade inte kunnat förbjudas som en åtgärd för att bekämpa vårdrelaterade infektioner. Handikappservicechefen hade sålunda inte kunnat utfärda besöksförbud, utan beslutet var lagstridigt.

På grund av att besöksförbudet saknade laga grund fanns det inte förutsättningar för domstolen att närmare bedöma hurudana besöksbegränsningar som med hänsyn till systemet för grundläggande fri- och rättigheter eventuellt skulle ha varit godtagbara och nödvändiga.

På dessa grunder upphävde högsta förvaltningsdomstolen förvaltningsdomstolens beslut samt upphävde och undanröjde handikappservicechefens beslut.

Obligatoriskt medlemskap i studentkåren

Anne Rautiainen, referendarieråd

Bakgrund

Högsta förvaltningsdomstolens årsboksbeslut HFD 2021:140 handlade om obligatoriskt medlemskap i studentkåren. Beslutet väckte en livlig diskussion i offentligheten vilket inte kan anses vara överraskande eftersom frågan direkt berör över 130 000 universitetsstuderanden. Alla universitetens studeranden, som antagits att studera en lägre eller högre högskoleexamen, hör direkt med stöd av universitetslagen till studentkåren och är därmed skyldiga att betala medlemsavgift till studentkåren. Av dessa orsaker kan man tala om tvångsmedlemskap i studentkåren.

Tvångsmedlemskapet i studentkåren kan härledas ända från kejsarliga bestämmelser från slutet av 1800-talet då en grund för tvångsmedlemskapet ut-

gjordes av den kontroll och disciplin som universitetet då utövade på sina studenter. Sedan dess har världen inom och utanför universitetet totalt förändrats. Också studentkårens uppgifter har levt med tiden och blivit nedtecknade i lagen; enligt den senaste ändringen har studentkårerna från början av år 2021 inte längre deltagit i att uppbära avgiften för hälsovård varje termin av studenterna. Studentkårernas centrala uppgift är ändå fortfarande att utse sina egna representanter i det självstyrande universitetets olika organ.

Efter grundrättighetsreformen i mitten av 1990-talet har grundlagsutskottet två gånger behandlat tvångsmedlemskapet i studentkårerna – först år 1997 och senast 2009. Utskottet har båda gångerna kommit till att det obligatoriska medlemskapet är godtagbart

ur grundlagens och den negativa föreningsfrihetens synvinkel särskilt som studentkåren sedan gammalt anses vara en del av ett universitet med självstyrelse och för att den har en betydande roll i universitetets administration. Eftersom universitetslagen från 2009 listar de särskilda uppgifter som studentkåren har i relation till universitetets förvaltning och de parter som fattar beslut om studiesociala förmåner och som svarar för primärvården för studerande, krävde lagstiftningen inte grundlagsordning.

Grundlagsutskottet har sedermera ställt sig avvisande till motsvarande obligatoriskt medlemskap i yrkeshögskolornas studentkårer. Vidare har utskottet konstaterat att studerandenas ställning vid högskoleinstitutionen det vill säga universiteten och yrkeshögskolorna och regleringen i anslutning till den borde bedömas som en helhet. Enligt utskottet borde man också bedöma om det längre finns godtagbara och proportionella grunder för ett tvångsmedlemskap i studentkåren med tanke på föreningsfriheten enligt grundlagen, och om lagstiftningsåtgärder eventuellt är påkallade för att ändra bestämmelserna.

Ifall den lagstiftning som gäller universitet och studentkårer nu skulle börja beredas från ett tomt bord, är det inte sagt att ett tvångsmedlemskap enligt nuvarande modell längre skulle genomföras ens för studentkårernas del.

HFD:s årsboksbeslut

En grundexamensstuderande vid ett universitet yrkade i förvaltningsdomstolen att hen beviljas utträde ur studentkåren utan att hen mister sin studierätt. Vidare krävde hen återbetalning av den redan erlagda medlemsavgiften. Yrkandena motiverades med att det enligt universitetslagen obligatoriska medlemskapet i studentkåren uppenbart var i strid med den i grundlagen tryggade föreningsfriheten. Förvaltningsdomstolen prövade ärendet som ett förvaltningstvistemål och avsåg yrkandena.

På ett allmänt plan kan vi konstatera att domstolens viktigaste uppgift är att ge rättsskydd. I yttersta fall kan rättsskyddskravet förutsätta att en lagbestämmelse åsidosätts med stöd av 106 § i grundlagen, om

tillämpningen av lagbestämmelsen uppenbart skulle strida mot grundlagen. Enligt paragrafens förarbeten har det i bedömningen av om konflikten är uppenbar betydelse om grundlagsutskottet i beredningsskedet har granskat ärendet ur grundlagssynvinkel och konstaterat dess grundlagsenlighet i ifrågavarande tolkningssituation. Om så är fallet kan en motsatt ståndpunkt inte anses klar och ostridig. I bedömningen ska även beaktas de relevanta förändringar som skett i den juridiska miljön sedan utlåtandet gavs. I domstolarnas beslutspraxis finns det rätt sällan behov att tillämpa 106 § i grundlagen. Bestämmelsen har som syfte att visa på grundlagsbestämmelsernas högre ställning i normhierarkin men i en tillämpningssituation kan man landa vid gränsen mellan den lagstiftande och dömande makten.

På ett allmänt plan kan vi konstatera att domstolens viktigaste uppgift är att ge rättsskydd.

Frågan i högsta förvaltningsdomstolen var gällande huvudsaken att på besvär av grundexamensstuderanden avgöra om bestämmelsen i universitetslagen om obligatoriskt medlemskap i studentkåren skulle lämnas utan tillämpning därför att tillämpningen av bestämmelsen uppenbart skulle strida mot den i grundlagen tryggade föreningsfriheten i en situation där ändringssökanden hade meddelat att hen önskade utträda ur studentkåren.

Högsta förvaltningsdomstolen beviljade besvärstillstånd i huvudsaken och prövade besvären till den del de gällde förvaltningsdomstolens beslut i förvaltningsvistemålet. Högsta förvaltningsdomstolen avtog besvären och uttalade som skäl för sitt årsboksbeslut i huvudsak följande:

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att den aktuella frågan om huruvida tvångsmedlemskapet i studentkåren är grundlagsenligt har varit föremål för grundlagsutskottets granskning, och att grundlagsutskottet i sitt utlåtande GrUU 11/2009 rd har ansett att det enligt universitetslagen obligatoriska medlemskapet i studentkåren inte strider mot föreningsfriheten enligt 13 § 2 mom. i grundlagen.

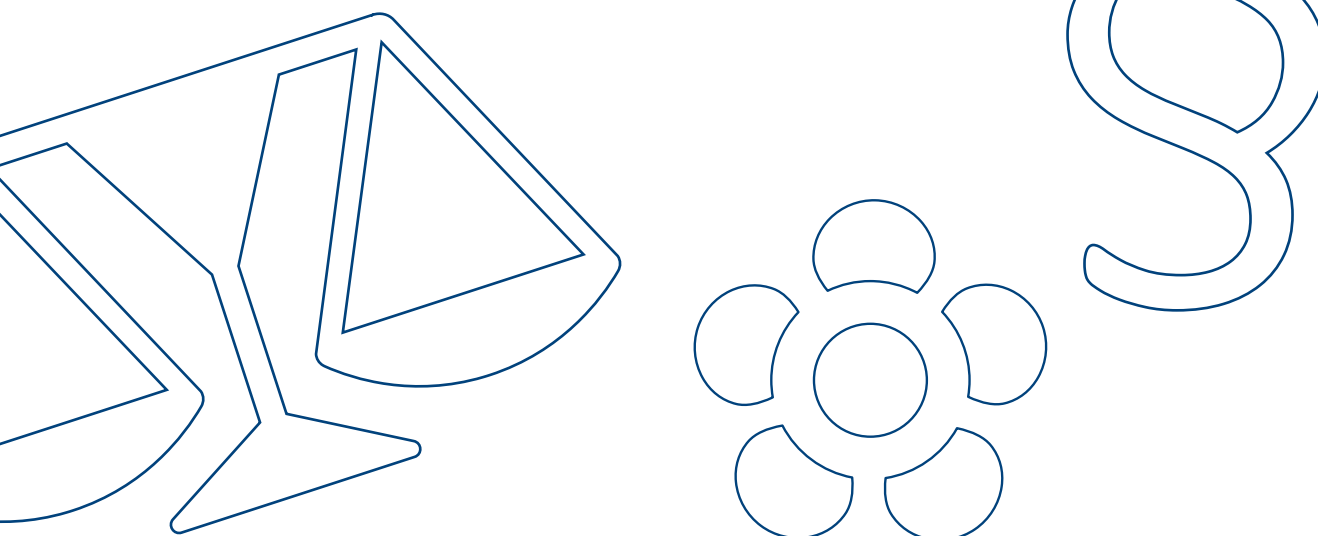
Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade ändå att även senare tolkningar kan ha betydelse i bedömningen av vikten av grundlagsutskottets i lagberedningsskedet uttalade uttryckliga ställningstagande. Till exempel Europeiska människorättsdomstolens eller grundlagsutskottets senare uttalade ståndpunkter i samma eller motsvarande rättsliga fråga kan leda till att bestämmelsens grundlagsenlighet i ett enskilt fall i domstol måste bedömas annorlunda än då utskottet ursprungligen tog ställning till bestämmelsens grundlagsenlighet.

Högsta förvaltningsdomstolen fäste uppmärksamhet vid att grundlagsutskottet sedermera i sitt utlåtande GrUU 24/2014 rd har granskat frågan om tvångsmedlemskap i en yrkeshögskolas studerandekår och ansett det strida mot den i grundlagen tryggade föreningsfriheten, trots att de föreslagna bestämmelserna om offentliga uppgifter för studerandekåren vid en yrkeshögskola till innehållet motsvarar det som bestäms om studentkårens uppgifter i universitetslagen. I sitt utlåtande GrUU 33/2018 rd konstaterade grundlagsutskottet å sin sida att de föreslagna bestämmelserna om hur hälsovården för högskolestuderande ordnas inverkar på de särskilda uppdrag som studerandekåren har och som grundlagsutskottet ansett vara en tillräcklig grund för obligatoriskt medlemskap i studentkåren. Därmed ansåg utskottet att bestämmelserna kan vara av relevans för en konstitutionell bedömning av obligatoriskt medlemskap.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det i grundlagsutskottets praxis efter det nämnda utlåtandet GrUU 11/2009 rd har framförts ställningstaganden enligt vilka utskottets inställning också till det obligatoriska medlemskapet i studentkåren som en begränsning av föreningsfriheten numera kan anses åtminstone i någon mån mer kritisk än i utlåtandet. I dem har ändå inte direkt behandlats grundlagsenligheten av bestämmelsen gällande det obligatoriska medlemskapet i studentkåren. Därför kan man inte utlåtandena till denna del utläsa en ändring av utskottets ståndpunkt. I utskottets senare utlåtanden har däremot fortfarande framförts att det obligatoriska medlemskapet i studentkåren enligt tidigare utlåtandepaxis, med undantag för yrkeshögskolornas studerandekårer, anses godtagbart särskilt på grund av att studentkåren av hävd måste betraktas som en del av ett universitet med självstyrelse. Endast de legislativa förändringarna som har gjorts i studentkårens uppgifter ger inte anledning anse att tillämpningen av bestämmelserna om obligatoriskt medlemskap i studentkåren borde anses klart och ostridigt vara i strid med den negativa föreningsfriheten. Därför strider tillämpningen av bestämmelsen om tvångsmedlemskap inte i det aktuella fallet uppenbart mot grundlagen på det sätt som avses i 106 § i grundlagen.

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg vidare att frågan inte heller med stöd av jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen skulle bedömas annorlunda, trots att universitetsstuderandena till denna del har försatts i en annan situation än studerandena vid en yrkeshögskola. Den olika behandlingen av universitetsstuderande och yrkeshögskolestuderande motiveras med de godtagbara grunder som faller tillbaka på universitetens i grundlagen tryggade självstyre.

Ärendet avgjordes efter omröstning om beslutsskäl 3–2. Även minoriteten skulle ha avslagit besvären. Enligt röstningsanförandet skulle man i ärendet inte dess mer bedöma om konflikten mellan tillämpningen av universitetslagen och grundlagen är uppenbar enligt 106 § i grundlagen, eftersom 46 § i universitetslagen om tvångsmedlemskap i studentkåren inte står i strid med föreningsfriheten enligt grundlagen.

Kanslichefens översikt: Inflyttning i tillfälliga lokaler

Emil Waris, kanslichef

Vid månadskiftet januari–februari 2021 flyttade högsta förvaltningsdomstolen inom Helsingfors från sina lokaler i Gardesstaden, vilka grundrenoveras, till tillfälliga lokaler vid Paasivuorigatan i Hagnäs. Grundrenoveringen beräknas bli färdig under år 2023, varvid högsta förvaltningsdomstolen återvänder till sin vanliga plats vid Kaserntorget.

Händelsevis förenas högsta förvaltningsdomstolens egentliga och tillfälliga lokaler av likartade historiska skeden. I högsta förvaltningsdomstolens byggnad vid Kaserntorget verkade ursprungligen Helsingfors Sparbank. På trettioalet flyttade Rundradion in i byggnaden och från och med år 1984 har högsta förvaltningsdomstolen verkat där. På fastigheten för de tillfälliga

lokalerna i Hagnäs verkade från och med år 1906 tidningen Työmies och socialdemokratiska partiets huvudkvarter. Efter att huset sedermera revs och år 1981 ersatts av en ny byggnad, har Finlands Arbetarsparbank och senare Nordea verkat på platsen. Byggnadshistorian som hänför sig till finansbranschen och journalistik reflekterar på ett träffande sätt högsta förvaltningsdomstolens breda samhälleliga kompetensområde. Högsta förvaltningsdomstolen är högsta instans i besvärärenden som gäller bland annat beskattning, handlingsoffentlighet samt markanvändning och byggande.

Förberedelserna och förverkligandet av flytten till tillfälliga lokaler var ett betydande företag för hela

personalen. Projektet inbegrep genomgång, sortering, bortskaffande och nerpackande av material som samlats under åren samt möbelinventering, restaureringsbedömningar och ett placeringspussel.

Epidemiförhållandena försvårade i viss mån flyttförberedelserna, men å andra sidan skapade de nya rutinerna för distansarbete helt annorlunda förutsättningar för oavbruten verksamhet än vad som skulle ha varit fallet innan corona. Registratorskontoret och andra kritiska funktioner stängdes på fredagen 29.1.2021 klo 16.15 i Gardesstaden och öppnades på måndagen 1.2.2021 klo 8.00 i Hagnäs. Inom andra funktioner fortsatte arbetet på distans tills möbler, arbetsredskap och material hittat till sina nya platser. Personalen be-

kantade sig med den nya arbetsmiljön stegvis.

De tillfälliga lokalerna har bland personalen bedömts vara fungerade. Läget är bra, planlösningarna tydliga och lokalernas goda belysning, skick och renhet skapar trivsel. Alla egenskaper har inte ännu kunnat prövas fullskaligt. Det pausutrymme som avsetts som gemensam mötesplats för hela personalen har på grund av utbrett distansarbete tillsvidare förblivit i sparsam knapp användning. Å andra sidan finns gott om plats för att hålla skyddsavstånd i samband med lunch och andra pauser bland personal som behövs i arbete på plats. Likaså väntar auditoriet på möjligheter för personalen att samlas i större skara. Under tiden har lokalen vid flera tillfällen utrustats till studio

för webbsändning i samband med virtuella evenemang och andra sammankomster på distans.

Olika slags virtuella evenemang har blivit en del av vardagen under epidemiförhållandena. Också den till samtliga förvaltningsdomstolars personal riktade årligen arrangerade förvaltningsdomstolsdagen förverkligades i mars 2021 för första gången som sändning på distans, med över 400 deltagare. Högsta förvaltningsdomstolen stod under året även värd för virtuella ”besök” och lånade bland annat ut sitt auditorium för användning av Finlands studerandelag i den nordiska rättteknikstävlingen om de mänskliga rättigheterna.

Som tur var det trots allt möjligt att samlas för personalens rekreationsdag på hösten. Indelade i grupper

bekantade vi oss bland annat med särdrag i vår nya stadsdel med vägledning av sakkunniga. Likaså förordade Finlands högsta domstolar tillsammans i september arrangera de nordiska högsta domstolarnas rättspresidentmöte i Rovaniemi. Efter en paus förorsakad av epidemin var sammankomsten särskilt välkommen och stämningen vid mötet glad och befriad.

Sammanträden, det vill säga interna möten för förredragning av rättsskipningsärenden och beslutsförhandlingar, har under året 2021 fortsättningsvis ordnats både med närvaro och med distansanslutning enligt rådande epidemiförhållanden. Tillfällen för värdefull omedelbar växelverkan har tagits tillvara då smittoläget tillät det.

På motsvarande sätt har kanslipersonalen med berättigad självstyrning funktions- och teamvis anpassat sig till det rådande behovet av närvaro respektive arbete på distans.

I högsta förvaltningsdomstolen ordnas vanligtvis bara enstaka muntliga förhandlingar per år. På grund av den teknik och säkerhet som förutsatts av en sal för muntlig förhandling ansågs det inte vara meningsfullt att inreda en sådan i de tillfälliga lokalerna. Under tiden för verksamheten i de tillfälliga lokalerna lånar högsta förvaltningsdomstolen i stället andra domstolars lokaler för sina muntliga förhandlingar. Tills vidare har de muntliga förhandlingarna ordnats i högsta domstolens lokaler.

Den engagerade personalen och anpassade arbetssätt har i högsta förvaltningsdomstolen möjliggjort en resultatrik verksamhet genom de förändringar som ägt rum under året 2021. Vi har förmått avgöra klart flera ärenden än vad som inkommit, och antalet anhängiga ärenden har därmed sjunkit till en utmärkt nivå.

Högsta förvaltningsdomstolen verkar med andra ord effektivt i sina tillfälliga lokaler samtidigt som grundrenoveringen av de egentliga lokalerna kommit igång. En hel del planeringsarbete kvarstår fortfarande. Förutom en uppdaterad byggnadsteknik behöver högsta förvaltningsdomstolens historiskt värdefulla lokaler förses med nya förutsättningar för modern rättskipningsverksamhet och arbetstrivsel.

Högsta förvaltningsdomstolens utlåtanden år 2021

Trafik- och kommunikationsministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av luftfartslagen och till vissa lagar som har samband med den

Justitieministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen om uppdatering av bestämmelserna om besvärsgång i vissa lagar och vissa tekniska bestämmelser
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen om ändring av inlösningslagen och vissa lagar som har samband med den
- Utlåtande om betänkandet av kommittén som bereder ändringen av sametingslagen
- Utlåtande om bedömningspromemoria om kompetensen och skötsamheten bland de jurister som bistår asylsökande
- Utlåtande om arbetsgruppens promemoria om möjligheterna till medling i förvaltningsärenden
- Utlåtande om utkast till regeringens proposition med förslag till Ålands självstyrelselag

Försvarsministeriet

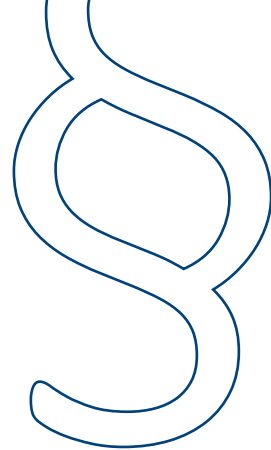
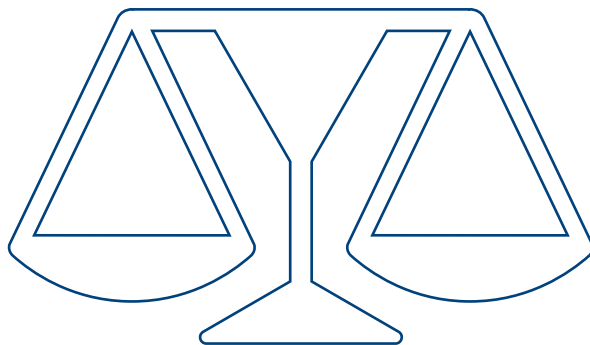
- Utlåtande om arbetsgruppens betänkande om revidering av värnpliktslagen och bestämmelserna om frivillig militärtjänst för kvinnor

Inrikesministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition till riksdagen om utveckling av lagstiftning som gäller beredskap för massinvandring
- Utlåtande om arbetsgruppens förslag till regeringens proposition om lag om behandlingen av personer i förvar hos polisen och vissa lagar som har samband med den

Social- och hälsovårdsministeriet

- Utlåtande om utkast till regeringens proposition om ändring av barnskyddslagen och till lagar som har samband med den
- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av social- och hälsovårdsreformen

Finansministeriet

- Utlåtande om förslaget till statens fastighetsstrategi 2030
- Utlåtande om frågor som bör beaktas i totalrevisionen av lagen om hemkommun
- Utlåtande om arbetsgruppens förslag till statens lokalstrategi 2030

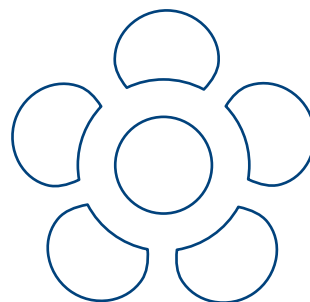
Miljöministeriet

- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av avfallslagen och av 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi
- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till plan- och bygglag
- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till naturvårdslag och om ändring av andra lagar i anslutning till naturvårdslagen

- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till ny klimatlag
- Utlåtande om utkastet till regeringens proposition om förslagen till lagarna om ändring av miljöskyddslagen och vattenlagen

Ålands landskapsregering

- Utlåtande om lagförslag om näringsrätt och näringstillstånd

Högsta förvaltningsdomstolen framställde begäran om förhandsavgörande av EU-domstolen i fyra fall år 2021

HFD 2021:42 – C-270/21

Högsta förvaltningsdomstolen har att avgöra om den nationella myndigheten (Utbildningsstyrelsen) kunde avslå A:s ansökan om erkännande av yrkeskvalifikationer som barnträdgårdslärare. A ansökte om erkännande av yrkeskvalifikationer med stöd av en i Estniska socialistiska sovjetrepubliken år 1980 avlagd examen i förskolepedagogik, högskoleexamina, vilka inte hörde till pedagogikens område, avlagda i Estland åren 2006 och 2013 samt ett dokument om barnträdgårdslärar-kompetens utfärdad av Estlands lärarförbund år 2017.

Utbildningsstyrelsen ansåg att A:s betyg inte medför behörighet till arbete som barnträdgårdslärare enligt 7 §, sådan den var ikraft 1.1.2013, i lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården (272/2005). Enligt utbildningsstyrelsens beslut är barnträdgårdsläraryrket inte ett reglerat yrke i Estland och det yrkesbevis för barnträdgårdslärare som A uppvisat inte ett i estnisk lagstiftning definierat behörighetsvillkor för barnträdgårdsläraryrket. A har inte heller uppvisat intyg på att hen under de senaste tio åren under ett års tid har utövat sitt yrke på heltid eller motsvarande tid på deltid i ett annan med-

lemsstat, där yrket inte är reglerat. Utbildningsstyrelsen har även ansett att oberoende av om yrket är reglerat i Estland hör A:s yrkeskompetens inte till tillämpningsområdet för lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer. A har enligt handlingarna inte en i en annan medlemsstat avlagd utbildning inom förskolepedagogik eller i en annan medlemsstat förvärvat yrkeserfarenhet inom förskolepedagogik, eftersom A:s utbildning inom förskolepedagogik är från Sovjetunionen och yrkeserfarenheten av uppgifter inom förskolepedagogik från Sovjetunionen och Finland.

Förvaltningsdomstolen avslög A:s besvär. I sina besvär hade A framfört att hen i sitt hemland Estland har den utbildning som krävs för barnträdgårdsläraryrket och hen har utfärdats ett intyg på pedagogiskt kunnande. Barnträdgårdsläraryrket är ett reglerat yrke i Estland. Trots att arbetsgivaren i sista hand bedömer om kriterierna uppfylls, är det ett faktum att Estlands lagstiftning innehåller kriterier för utövande av barnträdgårdsläraryrket. A har ytterligare hänvisat till att den examen hen avlagt i Estniska socialistiska sovjetrepubliken har jämförts med de i Estland avlagda examina, utöver vilka A har ett intyg

på barnträdgårdslärarkompetens.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att uppskjuta ärendets behandling och till unionens domstol framföra följande begäran om förhandsavgörande:

1) Ska artikel 3.1 led a i Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG, sådant det lyder ändrat genom direktiv 2013/55/EU, om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationsdirektivet) tolkas så att med reglerat yrke avses ett yrke vars yrkeskvalifikationer ingår dels i en förordning av medlemsstatens undervisningsminister, den pedagogiska kompetensens innehåll för en barnträdgårdslärare definieras i yrkesstandarden och medlemsstaten har infört barnträdgårdsläraryrket i kommissionens databas över reglerade yrken, men samtidigt enligt ordalydelsen i den förordning som reglerar detta yrkes kvalifikationskrav, arbetsgivaren förbehålls rätten att pröva huruvida kvalifikationskraven uppfylls särskilt gällande kravet på pedagogisk kompetens, och sättet för hur man visar att den pedagogiska kompetensen uppfylls varken har reglerats i ifrågavarande förordning eller någon annan lag, förordning eller administrativ instruktion?

2) I det fall svaret på den första frågan är jakande,

kan ett sådant kompetensbevis utfärdat av den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten, vilket kräver yrkeserfarenhet av ifrågavarande yrke, anses vara ett kompetensbevis eller bevis på formella kvalifikationer enligt artikel 13.1 i yrkeskvalifikationsdirektivet, när den yrkeserfarenhet som utgör grunden för beviset är dels från ursprungsmedlemsstaten från en tid då den var en socialistisk sovjetrepublik och dels från den mottagande medlemsstaten, men inte från ursprungsmedlemsstaten från en tid då denna åter var en självständig stat?

3) Ska artikel 3.3 i yrkeskvalifikationsdirektivet tolkas så att yrkeskompetens, som grundar sig på en examen avlagd vid en läroanstalt som funnits inom medlemsstatens geografiska område under en tid då medlemsstaten inte var en självständig stat utan en socialistisk sovjetrepublik, och yrkeserfarenhet förvärvat med stöd av denna examen i nämnda sovjetrepublik innan staten på nytt blev självständig, ska utgöra formella kvalifikationer som erhållits i tredje land så att återopandet av dessa kvalifikationer skulle förutsätta ytterligare tre års yrkeserfarenhet från ursprungsmedlemsstaten från tiden efter att staten åter blivit självständig?

HFD 2021:51 – C-296/21

A hade från Österrike till Finland överfört vapen som uppvisats som deaktiverade och i Finland för myndigheterna uppvisat ett i Österrike upprättat deaktiveringsintyg över vapnen. Polisen i Finland godkände inte intyget och kontrollerade deaktiveringen på nytt, eftersom den som upprättat intyget inte var en i bestämmelserna förutsatt myndighet och inte nämndes i kommissionens förteckning enligt förordningen om deaktivering. Polisen ansåg att vapnen var tillståndspliktiga skjutvapen enligt skjutvapenlagen och hade fattat ett beslut om omhändertagande av skjutvapen enligt skjutvapenlagen för att A inte hade ett tillstånd

som berättigade till innehav av skjutvapen. A hade företett utredning av österrikiska myndigheter över att Österrike hade utsett det företag som upprättat intyget till sin kontrollorganisation enligt artikel 3.1 i förordningen om deaktivering. Förvaltningsdomstolen avsåg A:s besvär.

Högsta förvaltningsdomstolen hade att avgöra om det i Österrike utfärdade deaktiveringsintyget, som uppvisats över de från Österrike till Finland överförda vapnen, var förenligt med artikel 3 i förordningen om deaktivering och om de finska myndigheterna borde ha godkänt det enligt artikel 7.2 i förordningen om deaktivering trots att den kontrollorganisation som

utfärdat intyget inte nämndes i den vid tidpunkten av kommissionen publicerade förteckningen enligt artikel 3.3 i förordningen om deaktivering.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att uppskjuta ärendets behandling och till EU-domstolen framföra följande begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF:

1. När det är fråga om överföring av deaktiverade skjutvapen inom unionen och med beaktande av bestämmelserna i rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen, sådant det lyder ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/51/EG, och kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/2403 om fastställande av gemensamma riktlinjer om standarder och metoder för deaktivering i syfte att se till att deaktiverade skjutvapen görs irreversibelt funktionsodugliga, och särskilt artikel 3.1 i förordningen:

a) kan en av de nationella myndigheterna utsedd

kontrollorganisation, som utfärdat intyget över deaktivering, anses vara en i vapendirektivet och artikel 3 och 7 i förordningen om deaktivering avsedd organisation, trots att den inte nämns i den förteckning enligt artikel 3.3 som kommissionen publicerar, då ifrågasättande medlemsstats myndigheter har meddelat den som överfört vapnen att den kontrollorganisation i GmbH-form som utfärdat intyget är behörig enligt förordningen och

b) är det möjligt att över den av medlemsstaten utnämnda myndigheten för deaktivering av vapen lämna annan utredning av medlemsstaten i stället för en anteckning i kommissionens förteckning enligt artikel 3.3. i förordningen, vilken publiceras på kommissionens webbplats, så att ett intyg om deaktivering utfärdat av denna kontrollmyndighet uppfyller kraven enligt förordningen så att en medlemsstat ska godta ett i en annan medlemsstat utfärdat intyg om deaktivering enligt artikel 7.2 i förordningen?

HFD 2021:151 – C-662/21

Nationella audiovisuella institutet hade förpliktat A att bifoga åldersgränsmärkningar enligt klassificeringen i lagen om bildprogram till produktinformationen om de bildprogramsupptagningar A hade till försäljning i sin nätbutik.

Enligt A härstammade de bildprogramsupptagningar som marknadsfördes i nätbutiken från andra medlemsstater i EU och de hade klassificerats i ursprungslandet och försetts med ursprungslandets åldersgränsmärkningar.

Frågan gällde om bestämmelserna om klassificering och märkning av bildprogram i lagen om bildprogram är motiverade för att skydda barn från bildprogram som är skadliga för deras utveckling och om bestämmelserna är proportionerliga i förhållande till syftet att skydda barn och därmed berättigade enligt artikel 36 FEUF.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att uppskjuta ärendets behandling och till unionens domstol framställa följande i art. 267 FEUF avsedda begäran om förhandsavgörande:

1. Utgör artikel 34 FEUF, med beaktande av artikel 36 FEUF, ett hinder för en sådan tolkning av 5 § 1 mom. i lagen om bildprogram som förutsätter att bildprogramsupptagningar klassificeras enligt lagen om bildprogram och att åldersgränsmärkningar enligt klassificeringen i lagen om bildprogram bifogas produktinformationen redan i det skedet då bildprogramsupptagningarna finns till salu i näthandeln, trots att bildprogramsupptagningarna är klassificerade och märkta i en annan medlemsstat och upptagningarna inte ännu har skickats till Finland?

Har det betydelse för bedömningen att lagen om bildprogram saknar bestämmelser om avvikelser från

klassificering och märkning av bildprogram på den grunden att man försäkrat sig om att den som köper bildprogramsupptagningen är myndig, och att ovan nämnda krav att på nytt klassificera och märka program endast tillämpas på tillhandahållande av bildupptagningsprogram i näthandel om den som tillhandahåller programmet är ett samfund eller en näringsidkare som har registrerats i Finland eller som har en verksamhetsplats i Finland, eller programmet tillhandahålls av en person som är finsk medborgare eller är varaktigt bosatt i Finland, eller om beslutet att

tillhandahålla programmet har fattats i Finland?

2. Om proportionaliteten gällande det ovan nämnda kravet att på nytt klassificera och märka program förutsätter att en avvikelse är möjlig på den grunden att man försäkrat sig om att köparen är myndig, ska i försäljningen av bildupptagningsprogram till myndiga personer förutsättas att det råder full säkerhet om köparens myndiga ålder vid beställnings- och köptillfället eller räcker det att bildupptagningsprogrammets försäljare strävar efter att försäkra sig om att köparen är myndig?

HFD 2021:153 – C-676/21

A hade skaffat en begagnad bil från en annan unionsmedlemsstat, hämtat den till Finland och påställt den här. Efter att ha använt bilen i cirka tre år i Finland sålde A bilen till Tyskland. Skatteförvaltningen avlog A:s ansökan om återbäring vid utförsel, eftersom skatt enligt 34 d § 2 mom. i bilskattelagen (1482/1994) inte återbärs för ett fordon om det vid tidpunkten för utförseln har förflutit 10 år eller en längre tid från det att fordonet första gången togs i bruk. Frågan i högsta förvaltningsdomstolen gällde om den begräsning gällande fordonets livslängd som bestämts för återbäring vid utförsel är i strid med unionens primärrätt så att A som återbäring borde ha fått den andel av bilskatten som ännu ingick i bilens värde vid tidpunkten för utförseln.

Högsta förvaltningsdomstolen beslöt att uppskjuta ärendets behandling och till unionens domstol framställa följande i art. 267 FEUF avsedda begäran om förhandsavgörande:

1. Kan bestämmelserna om fri rörlighet för varor i avdelning II i tredje delen i fördraget om europeiska unionens funktionssätt eller artikel 110 FEUF utgöra ett hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken bilskatt enligt bilskattelagen (1482/1994)

som ingår i fordonets värde inte i huvudsak återbärs bilens ägare under omständigheter som i de ifrågavarande omständigheterna, när bilens ägare permanent för ut fordonet ur landet för bruk i en annan medlemsstat, och ska i detta fall betydelse ges åt det huruvida fordonet är avsett att användas permanent huvudsakligen inom den medlemsstat som uppburit bilskatten och om den också faktiskt har använts permanent huvudsakligen där?

2. Ifall fordonets användningssyfte och faktiska användning är av betydelse för hur den första frågan besvaras, på vilket sätt ska annat än permanent användningssyfte och bruk påvisas i den mån fordonets användningstid i medlemsstaten inte på förhand går att fastställa?

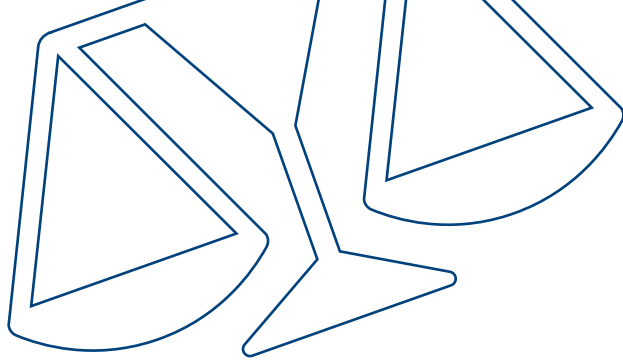
3. Ifall underlåtenhet att återbära skatt vid utförsel enligt bilskattelagen utgör ett hinder för fri rörlighet för varor under omständigheter som i de ifrågavarande omständigheterna, kan begränsningen motiveras med syftet att begränsa utförseln av gamla fordon som ofta är i dåligt skick och förorenande? Ska begränsningen för återbäring vid utförsel att gälla under tio år gamla fordon anses stå i strid med unionsrätten på grund av att bilskatt ändå upp bärs på fordon som införts begagnade i landet oberoende av deras livstid?

Högsta förvaltningsdomstolens personal 1.1 – 31.12.2021

tj = tjänstledig (31.12.2021)

tf. = tillförordnad, visstidsbefattning

President

Kari Kuusiniemi

Justitieråd

Janne Aer

Jaakko Autio

Kristina Björkqvall (tf.)

Monica Gullans

Petri Helander

Joni Heliskoski

Toni Kaarresalo (tf.)

Tuomas Kuokkanen

Juha Lavapuro

Tero Leskinen

Riitta Mutikainen

Anne Nenonen

Anne E. Niemi

Vesa-Pekka Nuotio

Mikko Pikkujämsä (tjl)

Taina Pyysaari

Hannele Ranta-Lassila (tjl)

Mika Seppälä

Outi Siimes (tf.)

Eija Siitari

Veronica Storträsk (tf.)

Outi Suviranta

Irma Telivuo

Kari Tornikoski

Robert Utter (tf.)

Ari Wirén (tf.)

Leena Äärilä

Miljösakkunnigråd

Olli Dahl

Mikael Hildén

Jukka Horppila

Janne Hukkinen

Anna-Liisa Kivimäki

Harri Koivusalo

Kirsi Kostamo

Olli Malve

Seppo Rekolainen

Överingenjörsråd

Jyri Hämäläinen

Petri Kuosmanen

Jukka Seppälä

Kari Tammi

Kanslichef

Päivi Pietarinen (tjl)

Emil Waris (tf.)

Referendarieråd

Kristina Björkqvall (tjl)

Marita Eeva

Petri Hellstén

Riitta Hämäläinen (tjl)

Marja-Liisa Judström

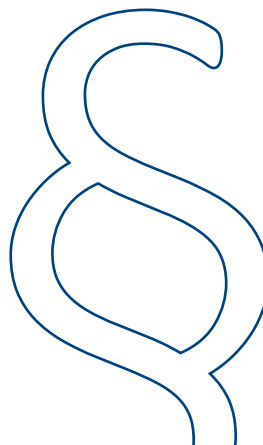
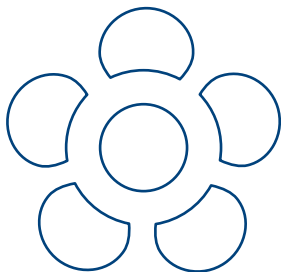
Pekka Kempainen (tf.)

Hannele Klemettinen

Jukka Koivusalo (tf.)

Päivi Korkeakoski

Jarkko Kyllönen (tjl)

Saija Laitinen
 Helmi Lajunen
 Petri Leinonen
 Suvi Leskinen (tjl)
 Stina-Maria Lund
 Minna Miettinen
 Eeva Mäenpää (tf.)
 Irene Mäenpää
 Hannamaria Nurminen (tf.)
 Elina Nyholm (tjl)
 Anu Punavaara (tjl)
 Kaisa Pärssinen-Knight (tf.)
 Elina Ranz
 Mikko Rautamaa
 Anne Rautiainen
 Jenny Rebold
 Pekka Savola (tf.)
 Satu Sundberg
 Katja Syväkangas

Justitiesekreterare

Anna Ahlberg
 Joonas Ahtonen (tjl)
 Satu Bäckmand-Liimatta
 Katariina Flinkman (tf.)
 Oona Fromholdt-Nyman (tf.)
 Johanna Haapala-Mrena (tjl)
 Anna Heikkilä
 Heidi Jääskeläinen (tjl)
 Tuula Karjalainen (tf.)
 Heli Karjalainen-Michael (tf.)
 Paul Karlsson
 Pekka Kemppainen (tjl)
 Jukka Koivusalo (tjl)
 Mirka Kuisma (tf.)
 Turo Lehtonen (tf.)
 Liisa Leiniö (tjl)
 Laura Leino (tf.)
 Ilona Leinonen (tjl)
 Anna Mähönen (tjl)
 Satu Niemelä-Ahokas (tf.)
 Juuso Peltonen
 Laura Peni

Niina Ristolainen (tf.)
 Katja Rytilahti (tf.)
 Camilla Servo
 Katja Tertsonen (tjl)
 Vilma Vanhamäki (tf.)
 Maria Vapaavuori (tf.)
 Milla Wartiovaara

Biträdande kanslichef

Marko Leppänen

Chef för informationstjänsten

Satu-Maarit Tarkkanen

Kommunikationschef

Jaana Lappalainen (tf.)

Registrator

Leena Kokko

Informatiker

Piia Rautiala

Ansvariga notarier

Annika Aroharju
 Juha Rekola

Notarier

Nina Hytönen
 Atte Hyväkkä
 Johanna Jokela
 Jukka Kajala (tf.)
 Kia Kopra (tf.)
 Salla Koskela (tf.)
 Nora Kurenkunnas
 Eeva Ryytty
 Anne Sahlman
 Soili Tolvanen
 Riitta Vaartio (tf.)
 Nina Äikäs

Arkivnotarie

Anni Kohvakka

Ledningssekreterare

Elina Tukiainen

Personalsakkunnig ledningssekreterare

Tanja Ravaja

Personalsekreterare

Jenni Kauppinen (tf.)

Ekonomisekreterare

Päivi Koivurova (tf.)

Dataadministrationsplanerare

Ville Tuominen

Specialekreterare

Milla Jokinen (tf.)
 Krista Lappalainen (tf.)
 Matias Stubbe (tf.)

Avdelningssekreterare

Merja Ahlfors
 Miska Ekström (tf.)
 Henrik Haijanen (tf.)
 Milla Jokinen (tjl)
 Rosa Kallatsa (tf.)
 Lassi Karpansalo (tf.)
 Soila Kayenge (tjl)
 Matleena Kinnunen (tf.)
 Nora Klemola
 Iisa Laaksonen (tf.)
 Krista Lappalainen (tjl)
 Salla Linnavirta (tf.)
 Iida Lähteenmäki (tf.)
 Aapo Mahlamäki (tf.)
 Minna Mali (tf.)
 Iida Nordström (tf.)
 Saara Palo (tf.)
 Tuula Pelkonen
 Katja Päivinen
 Olavi Rytönen (tf.)
 Maarit Sandström

Lotta Sassi (tf.)
Henrika Sookari (tf.)
Sara Svahn (tf.)
Essi Taavitsainen (tjl)

Biträdande registrator

Jenni Mertaniemi (tf.)

Sekreterare vid registratorskontoret

Heli Hietala
Tiina Kaplas
Ada Nylund (tf.)

Arkivsekreterare

Susanna Roininen (tf.)

Kommunikationssekreterare

Virve Pesonen

Fastighets- och vaktmästarsansvarig

Antti Meriläinen

Vaktmästare

Janne Mikkonen (tf.)
Toni Pylvänäinen (tf.)
Tapani Ruostela
Saku Samposalo (tf.)

Högskolepraktikanter vid rättskipningen

Annika Bärlund
Janika Fräntilä

Praktikanter vid förvaltningskansliet

Jasmin Tag
Milja Vanninen
Ella Vähäniitty

Personer som avgått från ordinarie tjänst under året 2021

Justitieråden

Toomas Kotkas 1.1.2021
Timo Rabinä 6.1.2021
Alice Guimaraes-Purokoski 1.11.2021

Referendarieråden

Esa Hakkola 1.1.2021
Riitta Kreula 1.1.2021
Liisa Selvenius-Hurme 1.1.2021
Antti Jukarainen 1.6.2021

Justitisekreterare

Mika Paavilainen 1.1.2021

Kommunikationschef

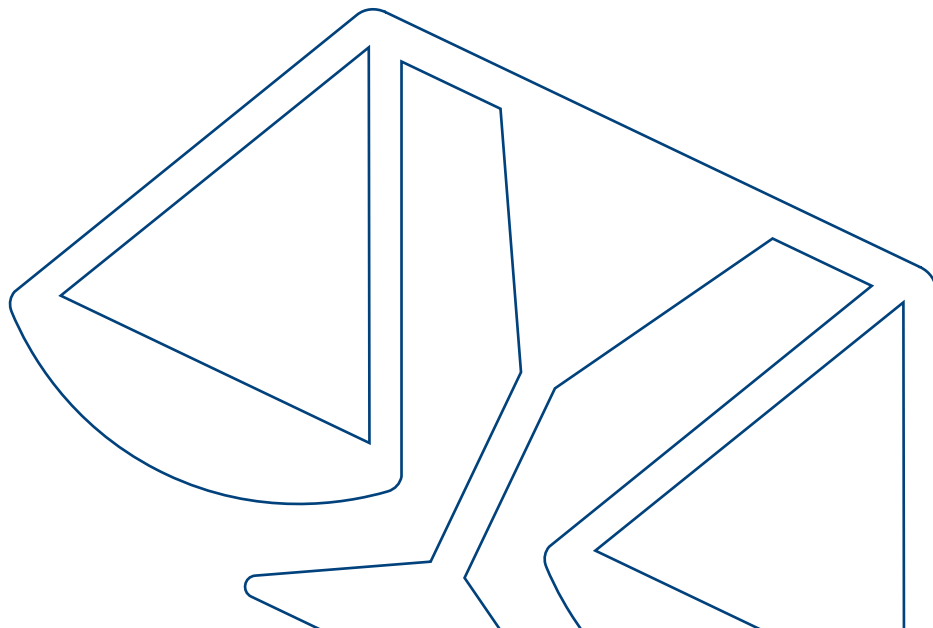
Päivi Musakka 1.7.2021

Ekonomisekreterare

Arja Mikkelinen 1.8.2021

Avdelningssekreterarna

Karita Kulmala 24.4.2021
Irma Reunanen 1.6.2021
Tarja Ekman 26.9.2021

Besöks- och kontaktinformation

Högsta förvaltningsdomstolen

PB 180
00131 Helsingfors

Registratorskontoret

Paasivuorigatan 3
00530 Helsingfors
Öppet vardagar kl. 8–16.15

Kundtjänst 029 564 0260
Telefonväxel 029 564 0200
Telefax 029 564 0382

E-postadress

korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

www.hfd.fi

På webbplatsen finns information på finska, svenska, engelska och samiska

Fotografier

s. 4, 17, 30, 46 Keksi agency
Fotograf Katri Lehtola

s.8 Piirre C Oy
Strategiillustrering

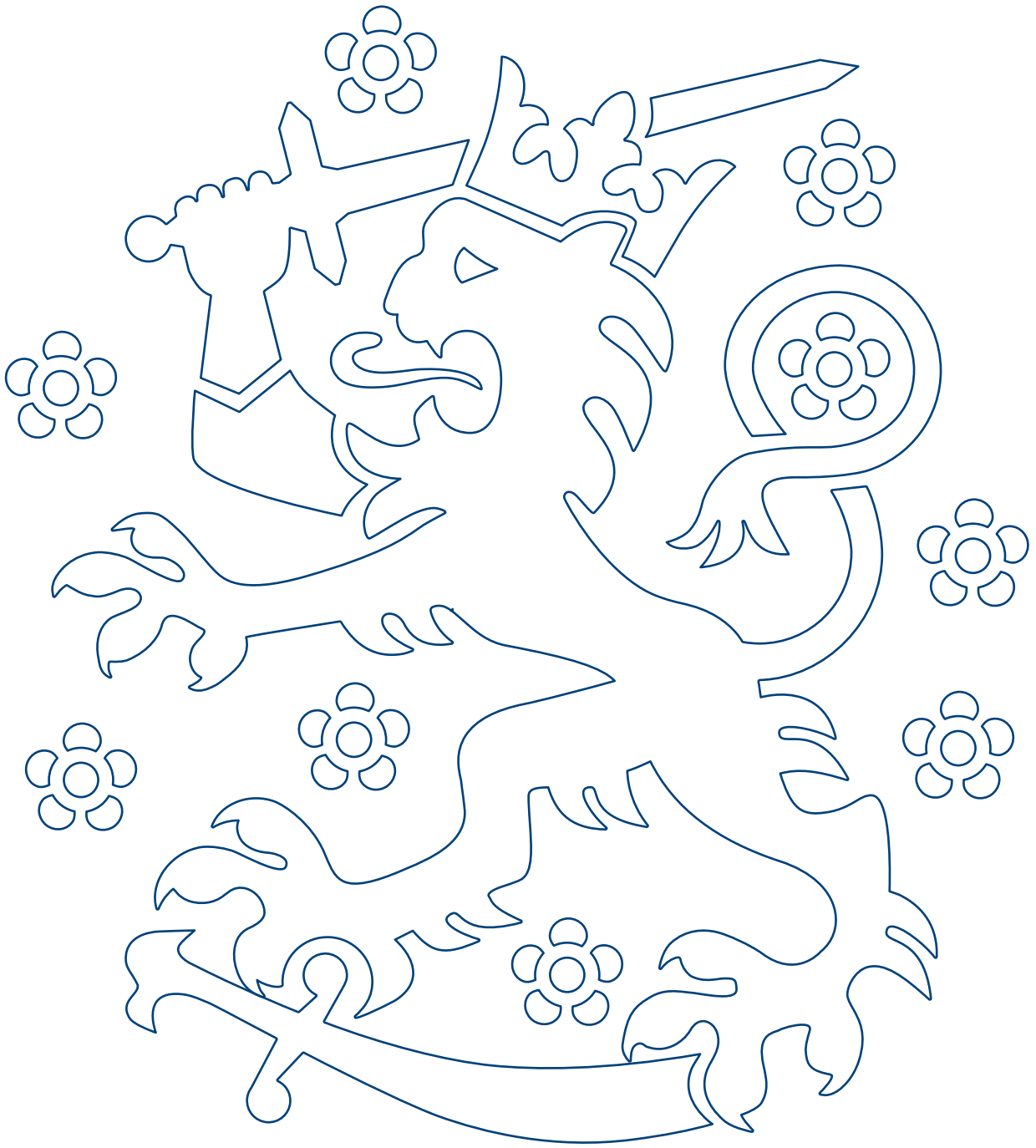
s. 14 Tuomioistuinvirasto
Fotograf Markus Sommers

s. 25, 42 iStockphoto

s. 47-48
Fotograf Mika Pakarinen

Ombrytning

Hanna Uuksulainen

Statistik

Högsta förvaltningsdomstolens statistik 2021

Högsta förvaltningsdomstolens arbetsstatistik 2021 har samlats ur två parallella ärendehanteringssystem.

På grund av olikheter i ärendekategorierna kan statistiken delvis vara något inexact.

A. Ärendekategori	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS-TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVIKSADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Statsrätt och allmän förvaltning	282	328	429	181	8,1	20	30	4	41	6	328
Statsrätt	81	71	143	9	8,1	1	6		3		133
Medborgarskap	81	70	142	9	8,1	1	6		2		133
Övrig statsrätt		1	1		1,4				1		
Allmän förvaltning	110	153	161	102	7,9	13	18	4	22	5	99
Betalningsbefrielse	3	6	8	1	5,0						8
Återbäring av förmån och skadestånd	3	1	4		12,7		2		1		1
Handlingsoffentlighet	27	44	20	51	12,1	2	6	1	2		9
Datasekretess	1	8	1	8	13,9						1
Jämställdhetsärenden (som inte berör självstyrelse)	5	4	7	2	10,8		1				6
Behovsprövade och övriga statsandelar och -understöd	9	17	20	6	7,2	1	5				14
Intressebevakning i förmyndarskapsverksamhet	2	6	7	1	4,1				2		5
Passärenden	3		3		19,0			2			1
Befolkningsdataärenden	3	6	6	3	10,0	1			1		4
Namnärenden		2	2		1,6						2
Beviljande av rättshjälp, förordnande av biträde och arvode	32	34	45	21	7,3	7	4	1		5	28
Besvär som gäller rättegångsavgift	11	5	12	4	8,1				12		
Arv till staten	1		1		7,7						1
Fångvårdsärenden	4	13	14	3	3,9				2		12
Övrig allmän förvaltning	6	7	11	2	6,8	2			2		7

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSnitt, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVIKAS	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Undervisnings- och bildningsväsendet	22	30	32	20	7,6	2	1		7		22
Grundläggande utbildning och gymnasier	15	24	23	16	6,8		1		3		19
Yrkesutbildning	1	1	2		9,5	1			1		
Yrkeshögskolor		2		2							
Universitet och högskolor	5	1	5	1	10,8	1			3		1
Övriga ärenden som gäller undervisnings- och bildningsväsendet	1	2	2	1	7,6						2
Statstjänstemän	16	21	22	15	7,5	1			4	1	16
Tjänste- och arbetsförhållande	10	4	9	5	7,6				2	1	6
Lön, arbetstid och semester / statstjänstemän		8	4	4	5,3				1		3
Utnämning till en tjänst eller ett tjänsteförhållande	3	5	5	3	9,6	1					4
Övriga statstjänstemannaärenden	3	4	4	3	6,8				1		3
Arbetskraftsärenden	9	9	15	3	6,9	1	2				12
Lönegaranti och övrig social trygghet	3	2	4	1	9,7						4
Arbetarskydd	3	2	4	1	5,4	0					4
Tjänstgöring enligt värnpliktslagen	2		2		10,6		2				
Övriga arbetskraftsärenden	1	5	5	1	4,5	1					4
Säkerhet, allmän ordning och vissa tillstånd	44	44	56	32	9,4	2	3		5		46
Brand- och räddningsväsendet samt befolkningsskydd		3		3		0					0
Skjutvapen	37	35	48	24	9,2	2	2		5		39
Tillstånd för låtter penningssamling		2	1	1	5,6						1
Vittnesskydd		1	1		8,3						1
Övriga ärenden som gäller säkerhet, allmän ordning och vissa tillstånd	7	3	6	4	11,9		1				5

Självstyrelse	253	179	294	138	11,9	138	45		14	5	92
Åland	4	2	5	1	14,3	4	1				
Ålands självstyrelse, ärenden som inte ingår i andra ärendekategorier	4	2	5	1	14,3	4	1				
Kommunala ärenden	78	82	110	50	8,1	8	6		10	5	81
Kommunala val		7	6	1	0,1					5	1

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Kommunens ekonomi	10	3	10	3	11,8	1	2				7
Kommunala stadgor och taxor	2	1	2	1	13,8	1					1
Tjänsteval / kommuner och samkommuner	4	22	15	11	4,5				4		11
Anställningstrygghet / kommuner och samkommuner	19	9	22	6	8,5	2	2		1		17
Lön, arbetstid och semester / kommuner och samkommuner	2	7	4	5	4,7						4
Övriga personalärenden / kommuner och samkommuner	4	1	4	1	7,9	1					3
Övriga kommunala ärenden	37	32	47	22	9,3	3	2		5		37
Kyrkliga ärenden	7	10	15	2	7,3		1		3		11
Tjänsteförhållande / kyrkan	3	4	5	2	6,6				1		4
Övriga personalärenden / kyrkan		3	3		4,4				2		1
Övriga kyrkliga ärenden	4	3	7		8,9		1				6
Sameärenden	164	85	164	85	14,8	126	37		1		
Sametingsval	164	85	164	85	14,8	126	37		1		
Utlänningsärenden	1273	1681	2037	917	7,4	8	159	13	108	5	1744
Utlänningsärenden	1273	1681	2037	917	7,4	8	159	13	108	5	1744
Uppehållstillstånd för återförening av familjer	393	392	547	238	8,7	2	12	3	21		509
Övriga uppehållstillstånd	298	293	434	157	8,2	1	11		45	1	376
Utvisning	12	49	28	33	4,9	2	1		1		24
Avvisning av utlänning	17	38	35	20	5,3	0	2		1	1	32
Asylärenden	328	519	547	300	7,0	2	89	8	24	4	420
Asylärenden / påskyndat förfarande	182	336	376	142	5,4	1	41	2	11		321
Främlingspass och övriga resedokument	31	32	50	13	8,3		2		4		44
Visumärenden	1		1		3,9				1		
Hjälpssystemet för människohandelsoffer		6	2	4	3,4						2
Övriga utlänningsärenden	11	16	17	10	7,0		1				16
Byggande	168	200	245	123	10,1	11	39		19	8	168
Markanvändnings- och byggärenden	154	177	221	110	10,1	10	37		19	8	147
Landskapsplan	5	26	6	25	13,9	0	3				3

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSnitt, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Generalplan	20	13	23	10	12,3	0	4				19
Detaljplan	33	17	37	13	12,0	4	4		3		26
Stranddetaljplan	4	6	4	6	12,5		2				2
Byggnadsordning	1		1		12,6		1				
Tomtindelning	5	3	6	2	12,4				1	5	
Gator och allmänna områden	2	7	7	2	7,6						7
Undantag / markanvändning och byggärenden	21	26	31	16	8,1	2	3		3	1	22
Planeringsbehovsavgörande	8	7	10	5	9,7		1		1		8
Bygglov	21	32	46	7	8,0	1	7		5	2	31
Åtgärdstillstånd	8	9	12	5	12,1		4		3		5
Miljövård och underhåll av byggnader	1	1	1	1	11,4		1				
Rivningslov	3	2	2	3	19,3		2				
Tillstånd för miljöåtgärder	2	5	3	4	12,4	1					2
Byggnadsservitut	1			1			0				
Placering av samhällstekniska anordningar		3	1	2	4,1						1
Byggnadstillsyn	16	16	27	5	8,6	1	4		3		19
Övriga markanvändnings- och byggärenden	3	4	4	3	13,9	1	1				2
Vägärenden	7	20	19	8	8,5	1	1				17
Landsvägar	5	17	18	4	8,1	1	1				16
Enskilda vägar	2	1	1	2	15,7						1
Övriga vägärenden		2		2							
Fastighetsärenden	7	3	5	5	15,6		1				4
Inlösen	1	2	1	2	12,4						1
Förköpsärenden	6	1	4	3	16,4		1				3
Miljö	165	117	190	92	11,7	13	38	7	8	1	123
Miljöskydd	89	49	106	32	12,1	6	27	5	2	1	65
Miljötillstånd / skogsindustri		3		3							
Miljötillstånd / energiproduktion	1	2	2	1	10,4		1				1
Miljötillstånd / kemikalieindustri och hantering av kemikalier	3	1	2	2	12,0						2

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSnitt, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Miljö tillstånd / malmbrytning och produktion av mineraler	2		2		14,4		2				
Miljö tillstånd / avfallshantering	23	8	24	7	15,8		13		1		10
Miljö tillstånd / platser för bränsledistribution / lagring av flytande bränsle	2		2		14,0		2				
Miljö tillstånd / brytning, krossning, asfaltstation, betongsstation	2	5	4	3	7,2						4
Miljö tillstånd / ledande av avfallsvatten och reningsverk	4	1	4	1	17,6		1	2			1
Miljö tillstånd / djurstall	3	2	3	2	12,5			1			2
Miljö tillstånd / pälsdjursuppfödning		1		1							
Miljö tillstånd / torvproduktion	9		9		14,8		1				8
Övriga miljö tillståndsärenden	2	2	2	2	9,1		1				1
Tillsyn och förvaltningstväng enligt miljöskyddslagen	12	6	16	2	9,4		2	1		1	12
Övriga ärenden enligt miljöskyddslagen	3	3	4	2	12,3						4
Avfallsavgifter		3	1	2	2,0						1
Ordnad avfallstransport	2		2		11,8	1					1
Övriga ärenden enligt avfallslagen	5	7	9	3	9,0	1	1				7
Hälsotillsyn	10	4	13	1	9,9	3		1	1		8
Terräng- och motorbåtstrafik	3		3		13,0	1	1				1
Ärende som avses i lagen om kärnenergilag	2		2		15,6		2				
Övriga miljöskyddsärenden	1	1	2		6,5						2
Vattenhushållning	22	26	29	19	10,6	0	3	2	2		22
Byggande i vattendrag	2	9	6	5	6,9		1		1		4
Dikning	1		1		19,9		1				
Vattenståndsreglering	2		2		9,3						2
Avledande av vatten för användning som vätska och tagande av grundvatten	2		2		8,9		1				1
Tillsyn och förvaltningstväng enligt vattenlagen	3	5	6	2	8,8						6
Ärende som avses i lagen om vattentjänster	12	12	12	12	13,1	0		2	1		9

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Ärenden som gäller gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och vattenlagen	8	10	3	15	10,9				1		2
Övriga tillståndsärenden som är föremål för gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och vattenlagen	8	10	3	15	10,9				1		2
Naturvård	39	28	42	25	11,5	6	8		3		25
Ärenden enligt naturvårdslagen (utom nätverket Natura 2000)	8	4	10	2	11,3	2	3		2		3
Djurskydd	21	16	20	17	12,9	1	3				16
Marktäktsärenden	6	5	8	3	9,3		2				6
Fornminnesärenden		1		1							
Byggnadsskydd		2		2		0					
Övriga ärenden som gäller naturvård	4		4		9,5	3			1		
Friluftsärenden och camping	3		3		15,8	1					2
Friluftsärenden	3		3		15,8	1					2
Bostadsproduktion och bostadsärenden	1		1		22,9						1
Övriga bostadsärenden	1		1		22,9						1
Tillståndsärenden som är föremål för gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och marktäktslagen	3	4	6	1	6,7						6
Tillståndsärende som är föremål för gemensam handläggning enligt miljöskyddslagen och marktäktslagen	3	4	6	1	6,7						6

Social- och hälsovård	510	1037	1139	408	6,4	221	26		93	1	798
Socialärenden	460	921	1015	366	6,6	219	25		81		690
Återkrav av utkomststöd	4	5	8	1	5,1				2		6
Specialomsorger om utvecklingsstörda	18	33	36	15	7,2	3	2		2		29
Service för funktionshindrade	92	111	157	46	8,1	11	8		5		133
Stöd för närståendevård	45	89	109	25	7,6	1			3		105
Ersättande av barnskyddskostnader	5	5	7	3	11,5						7
Ersättande av kostnader för övrig socialvård	1	5	6		9,8						6
Klientavgifter inom socialvården	3	3	4	2	13,1						4
Omhändertagande av barn och placering i vård utom hemmet	147	235	223	159	8,6	201	2		12		8

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVIKAS	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Brådsåkande placering och förlängning av sådan placering	1	11	12		5,1				8		4
Avslutande av omhändertagande av barn	3	44	28	19	5,9		2		7		19
Tillstånd till undersökning av barn	2		2		8,2	2					
Begränsning av kontakter	21	29	38	12	6,6						38
Övriga barnskyddsärenden	4	34	22	16	4,6		10		1		11
Beviljande av utkomststöd / kommuner	27	28	43	12	5,7		1		6		36
Beviljande av utkomststöd / FPA	64	88	112	40	5,4	1			22		89
Övriga sociala ärenden	23	201	208	16	3,5				13		195
Hälso- och sjukvård	48	110	122	36	4,4		1		12	1	108
Intagning för mentalvård	14	85	81	18	2,4				4	1	76
Begränsning av självbestämmanderätten i mentalvård	1	2	3		2,9				1		2
Utövande av yrken inom hälso- och sjukvården	18	7	19	6	9,5				4		15
Livsmedelstillsyn	2		1	1	5,2						1
Ersättande av kostnader för hälso- och sjukvård	6	3	9		9,9				1		8
Klientavgifter inom hälsovården	3	4	4	3	5,9						4
Övriga hälso- och sjukvårdsärenden	4	9	5	8	6,1		1		2		2
Läkemedelsärenden och apoteksväsendet	2	6	2	6	12,1	2					
Övriga läkemedelsärenden	1	4	1	4	5,8	1					
Apoteksärenden	1	2	1	2	18,3	1					
Ekonomisk verksamhet inklusive trafik och kommunikation	149	256	282	123	8,2	18	28	3	41	24	168
Juridiska personer och industriella rättigheter	8	10	10	8	9,4	0	2		3		5
Bolagsrättsliga förvaltningsakter	2	2	4		6,5				2		2
Civilrättsliga juridiska personer	1			1		0					
Handels- och föreningsregisterärenden	1	1	1	1	14,0						1
Patent, nyttighetsmodell och integrerade kretsar	1	1	2		7,4				1		1
Modellskydd och varumärke	2	5	2	5	14,7		2				
Övriga ärenden med anknytning till juridiska personer och industriella rättigheter	1	1	1	1	10,1						1
Näringsidkande	84	71	123	32	9,4	12	15		18		78
Övervakning av finansmarknaden	2	3	3	2	7,2						3

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSnitt, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVIKAS	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Försäkringsverksamhet	1	1	1	1	14,3						1
Gruvdrift	23	18	31	10	9,7	1	2		11		17
Elmarknaden	2	3	3	2	11,4	1	1		1		
Fastighets- och bostadsförmedling	4	2	3	3	9,7		1				2
Inkvarterings- och förplägnadsrörelser, serveringstillstånd och detaljhandel med alkohol	1	4	1	4	6,1	1					
Konkurrensrätt	1	4	4	1	20,1	2	1		1		
Offentlig upphandling	40	30	62	8	8,6	6	8		4		44
Tillämpning av bokföringslagstiftningen	6	4	9	1	10,4	1	1		1		6
Övrigt näringsidkande	4	2	6		7,6		1				5
Jord- och skogsbruksärenden	12	13	16	9	10,0	2	7		0		7
Styrning av jordbruksproduktionen / bl.a. nationella stöd		1		1							
Skogsbruk		1	1		1,1						1
Renskötsel	1	1		2							
Jakt och fiske	8	3	6	5	15,0	2	4		0		0
Övriga jord- och skogsbruksärenden	3	7	9	1	7,6		3				6
Stödåtgärder inom ramen för EU:s strukturfonder	16	10	21	5	10,9	3	2	1	2		13
Europeiska regionala utvecklingsfonden /ERUF	2		1	1	14,8		0		1		
Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling	12	10	18	4	10,3	2	1	1	1		13
Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF)	1		1		13,7	1					
Övriga stödåtgärder inom ramen för EU:s strukturfonder	1		1		16,1		1				
Trafik och kommunikation	29	152	112	69	6,0	1	2	2	18	24	65
Körkort, körrätt och yrkeskörtillstånd	6	12	15	3	6,6	1	1	2			11
Yrkesmässig motorfordonstrafik	4	5	9		6,0						9
Järnvägstrafik, sjöfart och luftfart	5	1	5	1	13,4				1		4
Telekommunikation	1			1							
Ärenden som gäller sjömän, flygare bl.a.		2		2							
Trafikförsäkringspremie	4	10	11	3	6,9		1				10
Felparkeringsavgift	7	7	13	1	5,3						13
Överlastavgift		1		1							
Övriga trafikärenden	2	114	59	57	5,2				17	24	18

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSnitt, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Skatter	328	299	462	165	10,1	12	72	7	26	6	339
Inkomst- och förmögenhetsskatt	210	196	317	89	8,8	7	42	4	16	6	242
Beskattning av personlig inkomst	30	67	79	18	7,1		2		5	6	66
Beskattning av näringsinkomst	38	55	73	20	7,2	2	9	1	3		58
Källskatt	11	3	11	3	10,0						11
Internationell beskattning	19	6	22	3	11,2	1	5				16
Centralskattenämndens förhandsavgörande i inkomst- och förmögenhetsskatteärende	14	15	13	16	11,6	3	10		0		0
Skatteförvaltningens förhandsavgörande i inkomstskatteärenden	39	30	50	19	9,6	1	8	1	3		37
Förskottsuppbörd och arbetsgivares socialskyddsavgift	5	6	8	3	11,7						8
Fastighetsskatt	48	11	52	7	9,6		6	1	5		40
Internprissättning	5	3	8		13,7		2	1			5
Övriga skatter och avgifter som uppbärs på inkomst och förmögenhet	1		1		10,0						1
Mervärdesskatt	38	47	55	30	11,1	4	17		6		28
Besvär som gäller mervärdesskatt	17	28	31	14	9,3		4		6		21
Centralskattenämndens förhandsavgörande om mervärdesskatt	8	6	9	5	14,4	4	5				
Skatteförvaltningens förhandsavgörande om mervärdesskatt	12	9	12	9	14,5	0	8				4
Registrering som mervärdesskattskyldig och gruppregistrering	1	1	1	1	10,1						1
Övriga ärenden som gäller mervärdesskatt eller försäkringspremieskatt		3	2	1	4,8						2
Skatter och avgifter som gäller fordon	13	10	16	7	13,4		0	2	0		14
Bilskattebesvär		2	1	1	8,0						1
Fordonsskatt	1	3	2	2	4,9						2
Bilskattebesvär / Skatteförvaltningen	7	5	10	2	11,9			2			8
Bilskattebesvär / Trafik	5		3	2	26,0		0		0		3
Accis, punktskatt och tullärenden	37	13	42	8	17,5		7	1	2		32
Förtullningsbesvär	7	6	12	1	12,6		1		2		9
Förhandsavgöranden i ärenden som gäller accis, punktskatt eller tull	2	1	2	1	23,3		1				1
Tillsyn som handhas av tullen / bl.a. EU-stöd	1		1		29,4		1				

	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Acciser och punktskatter	27	6	27	6	18,7		4	1			22
Övriga skatter och beskattningsförfarandet	30	33	32	31	9,8	1	6		2		23
Arvs- och gåvoskatt	10	12	9	13	7,5		2				7
Överlåtelseskatt	3	4	3	4	14,9		1		1		1
Avfallsskatt	4	1		5			0				
Övriga avgifter som uppbärs till staten / t.ex. med stöd av lagen om grunderna för avgifter till staten	2	2	4		15,9		1				3
Skatteförvaltningens förhandsavgörande i övriga skatteärenden	10	11	13	8	10,0	1	2				10
Övriga skatteärenden	1	3	3	1	2,7				1		2

Övriga ärenden	1	2	3		9,4		1		1		1
Pensionsärenden	1	2	3		9,4		1		1		1
Pensionsärenden	1	2	3		9,4		1		1		1

Högsta förvaltningsdomstolen sammanlagt	3129	4099	5081	2147	8,1	441	438	34	351	56	3761
--	-------------	-------------	-------------	-------------	------------	------------	------------	-----------	------------	-----------	-------------

B. Enligt rättsmedel	ANHÄNGIGA VID ÅRETS BÖRJAN	INKOMMIT UNDER ÅRET	AVGJORTS UNDER ÅRET	ANHÄNGIGA VID ÅRETS SLUT	HANDLÄGGNINGS- TID GENOMSNITT, MÅNADER	ÄNDRADES INTE	BESLUTET UPPHÄVDES ELLER ÄNDRADES	ÄRENDET ÅTERFÖRVISADES	AVVISADES ELLER AVSKREVS	ANSÖKAN GODKÄNDES	ANSÖKAN AVSLOGS
Besvärstillstånd	2596	3251	4157	1697	7,9	63	362	34	250		3441
Besvär	395	291	474	205	11,8	378	75		21		7
Återbrytande	91	388	315	164	5,4				54	20	241
Återställande av försutten tid	35	149	117	67	5,8				21	31	65
Ansökan	12	20	18	14	6,7		1		5	5	7
Högsta förvaltningsdomstolen sammanlagt	3129	4099	5081	2147	8,1	441	438	34	351	56	3761

HFD:s arbetssituation 2011–2021

